

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ნატო ლექავა

ტერორიზმის ასახვის თავისებურებანი ქართულ ონლაინ
მედიაში

მასობრივი კომუნიკაციისა და მედიის კვლევები

ნაშრომი შესრულებულია მასობრივი კომუნიკაციისა და მედიის
კვლევების მაგისტრის ხარისხის მისანიჭებლად

ხელმძღვანელი: მაგდა მემანიშვილი,
ჟურნალისტიკის დოქტორი,
სოციალურ და პოლიტიკურ
მეცნიერებათა ფაკულტეტის
ასისტენტ-პროფესორი

თბილისი

2017

ანოტაცია

წინამდებარე სამაგისტრო კვლევის მიზანია დადგინდეს, ტერორიზმის თემის გაშუქების რა ძირითადი ტენდენციები იკვეთება ქართულ ონლაინ მედიაში და დაცულია თუ არა მიუკერძოებელი და ობიექტური მედიის სტანდარტები.

თანამედროვე სამყაროსთვის ტერორიზმი ერთ-ერთ უდიდეს გამოწვევად რჩება, მედია კი ყოველი მორიგი სიახლის გადმოცემისას დილემის წინაშე დგას, თუ როგორ მიაწოდოს ინფორმაცია მოქალაქეებს. თემის აქტუალობიდან გამომდინარე საჭიროდ მივიჩნით გამოგვეკვეთა ის ძირითადი ტენდენციები, რაც ტერორიზმის გაშუქებას ახლავს თან და, შესაბამისად, შეგემუშავენა რეკომენდაციებიც.

საკვლევი პერიოდი მოიცავს 13 თვეს (01.03.2016-დან 31.03.2017-მდე პერიოდს). საკვლევ ობიექტებად შეირჩა 3 ქართული ონლაინ გამოცემა: netgazeti.ge; tabula.ge და ipn.ge. კვლევა ჩატარებულია კონტენტ-ანალიზის მეთოდით. სულ გაანალიზდა 2097 საკვლევი მასალა, რომელიც აღნიშნულ პერიოდში განთავსდა საკვლევ ობიექტებად შერჩეულ მედიასაშუალებებში. თეორიულ ჩარჩოდ კვლევაში გამოყენებულია „ფრეიმინგის თეორია“, რომელმაც საშუალება მოგვცა, დაგვედგინა, თუ რა „ფრეიმებში“ მოექცა ტერორიზმთან დაკავშირებული თემები.

კვლევის შედეგად ნაწილობრივ დადასტურდა ჰიპოთეზა იმის შესახებ, რომ ქართული ონლაინ მედია (კერძოდ, ჩვენ მიერ კვლევის ობიექტად შერჩეული ონლაინ გამოცემები) ისე აშუქებენ ტერორიზმს, რომ საერთაშორისო მედიის მიერ შემუშავებულ რეკომენდაციებს სათანადო ყურადღებას არ უთმობენ.

Abstract

This master's thesis aims at identifying key tendencies of covering terrorism topics in the Georgian online media, and establishing whether the impartial and objective media standards are observed or not.

Terrorism remains to be one of the biggest challenges for the modern world, and while breaking another news, the media always faces a dilemma about how to report this information to the public. Based on the actuality of the topic, we thought it would be important to highlight the key trends associated with the coverage of stories on terrorism, and respectively, to develop recommendations as well.

The research lasted for 13 months (from 01.03.2016 until 31.03.2017). There were 3 Georgian online outlets selected for the study: netgazeti.ge; tabula.ge and ipn.ge. The research was performed based on the method of content analysis. In total, there were 2,097 pieces analyzed, which were reported by the selected media outlets. The research was done in accordance with the "framing theory", enabling us to determine which frames the terrorism topics would fall within.

The research made it possible to partially prove the hypothesis that the Georgian online media (namely, the online outlets that we have selected as research objects) cover the terrorism topics without paying due consideration to the recommendations developed by the international media.

სარჩევი

ანოტაცია	2
Abstract.....	3
ტერმინთა განმარტებები:.....	5
შესავალი.....	8
თავი 1. ლიტერატურის მიმოხილვა	10
თავი 2. თეორიული ჩარჩო.....	19
თავი 3. კვლევის დიზაინი	21
3.1. კვლევის ამოცანები	21
3.2. კვლევის მიზანი და ჰიპოთეზა.....	21
3.3. საკვლევ კითხვები:	22
3.4. მეთოდოლოგია.....	23
თავი 4. კვლევის შედეგები და ანალიზი.....	26
4.1. რაოდენობრივი მონაცემები	26
4.2. რა შექდება ტერორიზმის კონტექსტში?!	29
4.3. „შერჩევითი“ გეოგრაფიული არეალი.....	29
4.4. ტერორიზმის „გადაჭარბებული დოზა“	32
4.5. წყაროები	34
4.6. ტერორიზმის შესახებ გამოქვეყნებული ჟურნალისტური მასალების „ფრეიმები“	39
დასკვნა	44
კვლევის ძირითადი მიგნებები.....	45
რეკომენდაციები:	46
გამოყენებული ლიტერატურა	47

ტერმინთა განმარტებები:

- ტერორიზმი - ძალადობის გამოყენება შიშისა და ტერორის კლიმატის შექმნის მიზნით და დასახული პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად; აშკარად კნინობითი ხასიათისა და, ჩვეულებრივ, სუბიექტური ტერმინია;
- ტერორისტული აქტი - აფეთქება, ცეცხლის წაკიდება, იარაღის გამოყენება ან სხვა ქმედება, რაც ქმნის ადამიანის სიცოცხლის მოსპობის, მნიშვნელოვანი ქონებრივი ზიანის ან სხვა მძიმე შედეგის გავრცელების საშიშროებას დახელყოფს საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას, სახელმწიფოს სტრატეგიულ, პოლიტიკურ ან ეკონომიკურ ინტერესს, ჩადენილი მოსახლეობის დაშინების ან ხელისუფლების ორგანოზე ზემოქმედების მიზნით. ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან ათ წლამდე. უფრო მკაცრად ისჯება ტერორისტული აქტი, ჩადენილი დამამძიმებელ გარემოებებში: ჯგუფურად, არაერთგზის, მასობრივი განადგურების იარაღის გამოყენებით და ა.შ. სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან თავისუფლდება ტერორისტული აქტის მომზადებაში მონაწილეპირი, რომელიც ხელისუფლების ორგანოსდროული გაფრთხილებით ან სხვაგვარად შეუწყობს ხელს ტერორისტული აქტის თავიდან აცილებაში და თუ მის ქმედებაში არ არის სხვა დანაშაულის ნიშნები;
- ტერორისტი - პირი, რომელიც მონაწილეობს ან ორგანიზებას უკეთებს ტერორისტულ აქტს, ტერაქტის მომხრე და მონაწილე.
- ისლამური სახელმწიფო - სუნიტ ჯიჰადისტთა ტერორისტული ორგანიზაცია ერაყსა და სირიაში. 2014 წლის 30 ივნისიდან ოფიციალურად იწოდება, როგორც „ისლამური სახელმწიფო (Isis). აკონტროლებს ერაყის, სირიისა და ლიბანის ნაწილს, ასევე გარკვეულ ტერიტორიებს ნიგერიაში, ავღანეთსა და ჩრდილოეთ აფრიკაში;
- ალ ქაიდა - ტერორისტული ორგანიზაცია, რომელიც 1988 წლის 11 აგვისტოს, ეგვიპტური ჯიჰადის ლიდერის აბდულაჰ აზამისა და ოსამა ბინ ლადენის შეხვედრისას შეიქმნა. ორგანიზაციის ძირითად მიზანს წარმოადგენს პან-ისლამური ხალიფატის დაარსება ისლამურ სამყაროში, შემდეგ მისი ექსპანსია

მსოფლიო მასშტაბებით და ისლამურ სამყაროში ე.წ. „სვეტური“ რეჟიმების დამხობა. ორგანიზაციის მთავარ მტრებად მიჩნეული არიან აშშ და ისრაელი. უსამა ბინ ლადენმა ორგანიზაციის იდეოლოგიურ კრედოდ აირჩია ვაჰაბიზმის რელიგია. „ალ-ქაიდას“ გააქტიურების თარიღად შეიძლება ჩაითვალოს 1990-91 წ.წ. აშშ-სა და საერთაშორისო კოალიციური ძალების მიერ ერაყის წინააღმდეგ ჩატარებული „უდაბნოს ქარიშხლის“ ოპერაცია. ორგანიზაციის მთავარი მიზანი - აშშ-ს, როგორც „ისლამის წმინდა ადგილების წამბილწველი ქვეყნის განადგურება;

- ალ შაბაბი - ჯიჰადისტური იდეოლოგიის მქონე სამხედროს ისლამისტა ტერორისტული დაჯგუფება, რომელიც 2006 წლიდან არსებობს. მათი მოქმედების ძირითად არეალს იემენი და სომალი წარმოადგენს;
- ბოკო ჰარამი - აფრიკული ტერორისტული ორგანიზაცია, რომელიც 2002 წლიდან მოქმედებს და ვაჰაბისტებს, სალაფისტებსა და ისლამურ ფუნდამენტალისტებს აერთიანებს. მათი მოქმედების ძირითადი არეალი ნიგერია, კამერუნი და ჩადია;
- თალიბანი - იგივე თალიბანის მოძრაობა (თულაბას დამახინჯებული ფორმა, არაბული თალიბის მრავლობითი ფორმა, „მოსწავლე“) - ისლამური ფუნდამენტალისტური პოლიტიკურ-რელიგიურიპ რო-პუშტუნთა მოძრაობა, რომელიც თითქმის მთელ ავღანეთს მართავდა 1996-2001 წლებში. დიპლომატიური აღიარება მხოლოდ სამი ქვეყნისგან მიიღო: არაბთაგ არაბთა გაერთიანებული საამიროები, პაკისტანი და საუდის არაბეთი. გაეროს უშიშროების საბჭოს მიერ აღიარებულია, როგორც ტერორისტული ორგანიზაცია;
- ქურთისტანის მშრომელთა პარტია (PKK) - (ქურთული: Partiya Karkerên Kurdistan) არისტურქეთისადაერაყისმემარცხენეორგანიზაცია. 1984 წლიდან PKK თურქეთის სახელმწიფოსთან შეიარაღებული კონფლიქტის მონაწილეა, იბრძვის დამოუკიდებელი ქურთული სახელმწიფოს მისაღწევად. მიუხედავად იმისა, რომ ოფიციალურად აღიარებული არაა, როგორც ტერორისტული ორგანიზაცია, მათ მიერ მოწყობილი ტერაქტების გამო ბევრი სახელმწიფო უკვე მოიხსენიებს

ტერორისტულ დაჯგუფებად, მათ შორის ოფიციალური თურქეთი მოითხოვს PKK ოფიციალურად განისაზღვროს, როგორც ტერორისტული ორგანიზაცია;

- ონლაინ მედია - წინამდებარე კვლევისთვის იგულისხმება მედიასაშუალებების ონლაინ პლატფორმები;

შესავალი

თანამედროვე სამყაროსთვის ტერორიზმი ერთ-ერთ უდიდეს გამოწვევას წარმოადგენს. ყველა თანხმდება, რომ ტერორისტთა მიზანი იმთავითვე ტერორისა და შიშის დანერგვაა, ეს მიზანი წლების განმავლობაში არ შეცვლილა, თუმცა დაიხვეწა და გამრავალფეროვნდა საზოგადოებამდე ხმის მიწვდენის გზები. რამდენად გასაკვირიც უნდა იყოს, მედიამკვლევარებიცა და უსაფრთხოების ექსპერტებიც დიდი ხანია განიხილავენ მედიას, როგორც ტერორისტების უნებლიე მხარდამჭერს.

ჩვენ შეგვიძლია, ვიმსჯელოთ, ერთი მხრივ, ეთიკურ სტანდარტებზე, ტერორიზმის გაშუქების პერიპეტივებსა თუ იმ „ფრეიმებზე“, რომლითაც მედია საკითხს გადასცემს, თუმცა მკვლევართა ნაწილი უკვე აღაპარაკდა, საერთოდ ღირს თუ არა ტერორისტთა საქმიანობის შესახებ მასალების მომზადება. რა თქმა უნდა, ამ მოსაზრებასაც აქვს არსებობის უფლება, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ყველაზე მასობრივი და მძლავრი საშუალება, რომლითაც ტერორისტი აღწევს ადამიანებამდე, მედიაა. სწორედ აქ წარმოიშობა დილემა - თუ მედიის ფუნქცია საზოგადოების ინფორმირებაა, როგორ უნდა აუქციონ ჟურნალისტებმა გვერდი ისეთ მოვლენებს, როგორც მაგალითად, ევროპის რომელიმე ქალაქის ცენტრში მომხდარი ტერაქტია (რომელიც, უმეტესწილად, მსხვერპლით მთავრდება).

სათქმელად, ალბათ, ადვილია, რომ მედიასაშუალებებმა უნდა გააცნობიერონ, გაიაზრონ და შეაჯერონ ის ფორმები თუ შინაარსი, რომლითაც მაყურებელს მსგავს ინფორმაციას აწვდიან, თუმცა იმის ფონზე, რომ მათ უნდა უზრუნველყონ მთავარი ფუნქცია - აუდიტორიის ინფორმირება, გაუგებარია, როგორ უნდა გადასცენ მომხდარი ისე, რომ არ თქვან ძალადობისა და ძალადობის შედეგად დამდგარი მსხვერპლის შესახებ.

მეორეს მხრივ, თუკი მედია არ გადასცემს ინფორმაციას ტერორისტურლი აქტის შესახებ, ტერორისტების მთავარი მიზანი - შიშის გავრცელება - შეიძლება არცკი განხორციელდეს და ტერორისტების საქიანობამ აზრი დაკარგოს.

წარმოდგენილი ნაშრომი შედგება 4 ძირითადი თავისგან, მათ შორის მოიცავს ლიტერატურის ვრცელ მიმოხილვას, სადაც ასახულია, როგორც მკვლევართა ნაშრომები, ასევე საკანონმდებლო ბაზა და სხვადასხვა მედიასაშუალებების გაიდლაინები ტერორიზმთან მიმართებაში . „თეორიული ჩარჩო“ მოგვითხრობს „ფრეიმინგის თეორიის“ ძირითად პრინციპებსა და ჩვენს კვლევაში მისი როლის შესახებ. „კვლევის დიზაინი“ რამდენიმე ქვეთავისგან შედგება და მოგვითხრობს კვლევის ძირითად მიზნებსა და ამოცანებზე. რაც შეეხება უშუალოდ კვლევის შედეგებს, აგრეთვე რამდენიმე ქვეთავისგან შემდგარი და ნაშრომის ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაწილია, სადაც აღწერილია კვლევის თითოეულ ეტაპზე გაკეთებული აღმოჩენებისა და მათი ანალიზის შესახებ. კვლევას, რა თქმა უნდა, ახლავს დასკვნა, ასევე ძირითადი მიგნებებისა და რეკომენდაციების ნაწილი.

თავი 1. ლიტერატურის მიმოხილვა

აღსანიშნავია, რომ დასავლურ მედიაშიც კი, რომელიც დანარჩენ მსოფლიოს მედია სტანდარტებს ჰკარნახობს, დიდი ხნის განმავლობაში არ არსებობდა საერთო დათქმა, თუ როგორ უნდა გაეშუქებინათ ტერორიზმთან დაკავშირებული თემები. მსოფლიო მაშტაბით მედიაში ამ მხრივ შექმნილი ვითარების გამო 2006 წელს გაერომ ჟურნალისტებს ისეთი ეთიკის კოდექსის მიღებისკენ მოუწოდა, რომელიც გარკვეულ შეზღუდვებს დააწესებდა ტერორიზმის გაშუქებისას. თუმცა, დღემდე არ არსებობს საერთო სტანდარტი, რომელსაც ყველა მედიასაშუალება გაითვალისწინებს და, შესაბამისად, მათ უწევთ ინდივიდუალურად, შიდა სარედაქციო პოლიტიკით დაარეგულირონ ეს საკითხი.

დღეს, როდესაც მედია აღარ არის მხოლოდ პრესა და ტელევიზია და ინტერნეტთან წვდომა თითქმის ყველას აქვს, ტერორისტებს გამოუჩნდათ ახალი საკომუნიკაციო არხები. მერაბ ურუშაძე თავის წიგნში „გლობალიზაცია და გლობალური ტერორიზმის საფრთხე“ აღწერს, თუ რა მიზნებით იყენებენ ტერორისტები ინტერნეტს: „აწარმოონ თავისი იდეების ფართო პროპაგანდა - მოიზიდონ მრავალრიცხოვანი აუდიტორია; გააერთიანონ სხვადასხვა ქვეყანაში არსებულ თანამოაზრეთა ჯგუფები; გაავრცელონ წერილობითი თავდასხმები მოწინააღმდეგეთა დისკრედიტაციისათვის; მოუწოდონ ფინანსური დახმარებისკენ; გამოიყენონ ინტერნეტი ტერორისტული აქტების მომზადებისა და შესრულებისთვის (ურუშაძე, 2007 წ; გვ. 88).

რაც შეეხება საქართველოს, საკანონმდებლო დონეზე ამ საკითხს მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი არეგულირებს: „ტერორისტის, გამტაცებლის ან მძევლის განცხადება ან მასთან ინტერვიუ არ უნდა გადაიცეს მაუწყებლის სარედაქციო ხელმძღვანელობის თანხმობის გარეშე. ინტერვიუს გადაცემის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას უნდა მოხდეს ინფორმაციის გადაცემით მიღებული სარგებლისა და ზიანის შეფასება“ (მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი, მუხლი N 53.3).

გარკვეული წესები და რეკომენდაციები არსებობს საზოგადოებრივი მაუწყებლისთვისაც: „ოპერატიულად მიაწოდეთ საზოგადოებას ზუსტი ინფორმაცია ტერორისტული აქტისა და

მისი შედეგების შესახებ; თავი შეიკავებთ ემოციური და სუბიექტური შეფასებებისგან; აუდიტორიას მიაწოდებთ ობიექტური ინფორმაცია, რათა მან თავად შეძლოს გარკვევა, ვინ არის დამნაშავე, რა დანაშაულს ჩადის და ვის წინააღმდეგ; ტერორისტული აქტის გაშუქების დროს გაითვალისწინებთ, რომ ტერორისტის მიერ მოწოდებული ნებისმიერი ინფორმაცია შეიძლება შეიცავდეს კოდურ სიტყვებს, მოწოდებებს და სხვ., რამაც შეიძლება ვითარება უფრო გაართულოს“ (საზოგადოებრივი მაუწყებლის ქცევის კოდექსი, თავი 8.3).

გარდა ზემოთ თქმულისა, ტერორიზმის სწორად გაშუქებისთვის რეკომენდაციებს იძლევა საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტია, რომელმაც 2015 წელს გამოსცა სახელმძღვანელო წესები (ე.წ. გაიდლაინები) სათაურით „ტერორიზმთან დაკავშირებული თემების გაშუქება“, რომელშიც ქარტია ჟურნალისტებს შემდეგი რეკომენდაციებით მიმართავს: „ტერორიზმთან დაკავშირებული თემების გაშუქებისას მედიამ უნდა შეძლოს ბალანსის დაცვა: გამოხატვის თავისუფლებასა და ტერორიზმისთვის პლატფორმის დათმობას შორის; გრაფიკული კადრების გავრცელებასა და შესაბამის კონტექსტს შორის; პირად განწყობებსა და მიუკერძოებლობას შორის; ბაზრის მოთხოვნებსა და პროფესიულ პასუხისმგებლობას შორის; საზოგადოების წნეხს, რომელიც მოქმედებისკენ მოგიწოდებს და სამართლიანობას შორის, რომელიც ქმედების შეზღუდვას გვარნახობს, რათა ამბის მთლიანად გადმოცემა შეძლო; მოსაზრებების პლურალიზმის წარმოჩენასა და ტერორიზმის წინააღმდეგ საერთო პოლიტიკის დაცვას შორის“ (საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტია - „ტერორიზმთან დაკავშირებული თემების გაშუქება“ 2015 წ.)

ტერორისტული დაჯგუფებები სინამდვილეში კარგად აცნობიერებენ, თუ რა ძალა აქვს მედიას და რა გავლენების მოხდენა შეუძლია მას საზოგადოებაზე. ამიტომაცაა, რომ ისინი ფეხდაფეხ მისდევენ ტექნოლოგიურ თუ სხვა სახის ინოვაციებს მედიაში, ამდენად მედიას დიდი სიფრთხილე მართებს. საბოლოოდ, საერთაშორისო მედია დღითიდღე მიდის იმ დასკვნამდე, რომ ტერორისტების ქმედებები ან საერთოდ არ უნდა გააშუქონ, ან გაშუქება მინიმუმამდე დაიყვანონ, რათა არ იქცნენ მარიონეტებად ტერორისტთა ხელში.

ტერორისტული აქტები ხდება თითქმის ყოველდღიურად, ხდება შუაგულ ევროპასა თუ ახლო აღმოსავლეთის ცხელ წერტილებში, ხდება სხვადასხვა მაშტაბით და სრულდება სხვადასხვა რაოდენობის მსხვერპლით, ჩვენ ვცხოვრობთ სამყაროში, სადაც არავინაა დაცული ტერორისტული შემოტევებისგან, თუმცა მაინც არის გარკვეული წერტილები, საიდანაც ყოველდღიურად მოდის ინფორმაციის უზარმაზარი ნაკადი ახალი ცხელი კერების შესახებ, თითქოს, ჩვენ მივეჩვიეთ კიდევ, რომ რაიმე ახალი, სენსაციური უნდა შევიტყოთ. სკეპტიკოსებისგან ხშირად ისმის მოსაზრება, რომ თუ ტერორისტული აქტი რომელიმე განვითარებულ სახელმწიფოში არ ხდება, დანარჩენი მსოფლიოსგან ნაკლებ ყურადღებასა თუ სოლიდარობას დაიმსახურებს ხოლმე. იმაზე საუბარი, მართლაც არის თუ არა განსხვავებები, კვლევის დასკვნით ნაწილში უფრო შეგვეძლება, ამ შემთხვევაში ქართული ონლაინ მედიის მაგალითზე დაყრდნობით, თუმცა შესავალში ნახსენები მედია ექსპერტები დიდი ხანია მსჯელობენ, საერთოდ უნდა შუქდებოდეს თუ არა ტერორისტთა საქმიანობა, ნაკლებად რადიკალური თანხმდებიან გაშუქების აუცილებლობაზე და იმაზე ამახვილებენ ყურადღებას, თუ როგორ უნდა შუქდებოდეს. მიმოვიხილოთ რამდენიმე მათგანი, თავდაპირველად განვსაზღვროთ, რა არის ტერორიზმი.

ენდრიუ ჰეივუდი ტერორიზმს შემდეგნაირად განმარტავს - „ძალადობის გამოყენება შიშისა და ტერორის კლიმატის შექმნის მიზნით და დასახული პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად; აშკარად კნინობითი ხასიათისა და, ჩვეულებრივ, სუბიექტური ტერმინია“ (პოლიტიკური იდეოლოგიები: შესავალი კურსი - ენდრიუ ჰეივუდი (მთარგმნ.: თამარ ბაკურაძე დასხვ.; რედ.: ლაშა ბერაია, ზეინაბ სარაძე) მე-3 გამოცემა, გამომცემლობა „ლოგოსპრესი“, თბილისი 2004 წ. - 432გვ.)

ვასილ რუბაშვილი წერს, რომ 2001 წლის 11 სექტემბრის მოვლენებამდე ტერორიზმის საყოველთაოდ აღიარებული დეფინიცია არ არსებობდა - „მაგალითისათვის შეიძლება მოვიყვანოთ გაეროს გენერალური მდივნის, კოფი ანანის 2002 წლის ოქტომბრის განცხადება, რომლითაც იგი ცდილობს ტერორიზმის განმარტებას: „ტერორიზმი არის გლობალური საფრთხე, გლობალური ეფექტებით... თავისი ბუნებიდან გამომდინარე ეს

არის თავდასხმა სამართლის, წესრიგის და ადამიანის უფლებების ფუნდამენტურ პრინციპებზე“. ევროკავშირი ტერორიზმს ასეთ შეფასებას აძლევს: „ტერორიზმი ეს არის ქმედება, რომლის მიზანსაც წარმოადგენს საზოგადოების დაშინება, მთავრობებსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებზე არაკანონიერი გზით ზეგავლენის მოხდენა, ქვეყნებისა და დემოკრატიული ინსტიტუტების განადგურება“. აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის აზრით, ტერორიზმი ეს არის „ქვეეროვნული დაფარული ელემენტების მიერ საზოგადოებაზე ზეგავლენის თვალსაზრისით დაგეგმილი ძალადობა, რომელიც მიმართულია არასაომარი – სამოქალაქო სამიზნეების წინააღმდეგ“. აშშ-ის ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტო იძლევა ტერორიზმის ოთხ ძირითად დამახასიათებელ ელემენტს: ძალადობისწინასწარდაგეგმილი და არაიმპულსური აქტი; ქმედება, რომელიც განსაზღვრულია პოლიტიკური წესრიგის შესაცვლელად; ქმედება, რომელიც მიმართულია სამოქალაქო პირების წინააღმდეგ, და ბოლოს, იგი ხორციელდება ქვეეროვნული დაჯგუფების მიერ“ (რუბაშვილი ვასილ - „ტერორიზმის პრობლემა საერთაშორისო ორგანიზაციებში“ ახალი აზრი №1 (7)- 2003წ.).

ტერორიზმის კიდევ ერთ განმარტებას გვთავაზობს ვალერ მელიქიძე წიგნში „მსოფლიო პოლიტიკის გლობალიზაცია“ – „ფართოდაა გავრცელებული წარმოდგენა იმის თაობაზე, რომ ტერორიზმი არის ტრადიციული საშუალება, რომელსაც იყენებენ სუსტები, დამცირებულები და გარიყულები (ან ისინი, ვინც თავის თავს ასეთებად თვლიან) თავისი დამცირებისადმი საჯარო ყურადღების მიპყრობის მიზნით. მათთვის, ვინც ებრძვის თავისზე შეუდარებლად უფრო ძლიერ მოწინააღმდეგეს, ტერორიზმი წარმოადგენს ძალადობის იარაღს, რომელსაც შეუძლია ასე თუ ისე გააწონასწოროს მხარეთა საშუალებები. ტერორიზმი წარმოადგენს ბევრად უფრო ფართო და რთული სოციალური, ეკონომიკური, იდეოლოგიური თუ პოლიტიკური პრობლემების ნაკრების გამოვლენას, შეიძლება ითქვას – წარმოადგენს ამ პრობლემების გადაჭრის ექსტრემალურ საშუალებას. ტერორისტები თვითონ საკმაოდ იშვიათად მოდიან ხელისუფლებაში, მაგრამ ხშირად ხელს უწყობენ ხელისუფლებაში ისეთი პიროვნებებისა თუ ორგანიზაციების მოსვლას, რომლებიც, საბოლოო ჯამში, მათზე მეტ ექსტრემისტებად გვევლინებიან. ასე მაგალითად,

ტერორისტულმა ორგანიზაციამ, რომელიც სოციალისტ-რევოლუციონერების (ესერების) სახელით იყო ცნობილი, გადამწყვეტი როლი შეასრულა 1917 წლის ოქტომბერში რუსეთში ხელისუფლებაში ბოლშევიკების მოსვლაში. თანამედროვე ტერორიზმი შესაძლებელია დაიყოს ორ ფრიად განსხვავებულ ნაწილად. პირველია ლოკალური ტერორიზმი, რომელიც უმეტეს შემთხვევაში გამომდინარეობს სხვადასხვა სახის ეროვნულ-განმანთავისუფლებელი მოძრაობებიდან და წარმოადგენს ამ მოძრაობების არალეგალურ (და ამორალურ) ნაწილს, თუმცა ეს მოძრაობები, როგორც ასეთი, ხშირად ლეგალიზებულია შესაბამისი საერთაშორისო დოკუმენტებით. მეორე ნაწილია ტერორიზმის ის ნაირსახეობა, რომელიც დღეს მოიხსენიება როგორც საერთაშორისო (ზოგჯერ გლობალური) ტერორიზმი და საზოგადოდ გლობალური საფრთხის მატარებელად აღიქება. ადგილობრივი ტერორიზმი ამა თუ იმ სახით წარმოდგენილია პრაქტიკულად ყველგან დედამიწაზე. ის საკმაოდ ფართოდ იყო გავრცელებული დასავლეთ ევროპაში 1960-1970-იან წლებში, ძირითადად, როგორც მარქსისტული ექსტრემიზმი (იტალიაში, გერმანიაში და საბერძნეთში) და დღესაც ლატენტურ ფაზაშია წარმოდგენილი ესპანეთსა და დიდ ბრიტანეთში (ჩრდილო ირლანდია), სადაც ადგილობრივი ეროვნული უმცირესობების (შესაბამისად ბასკებისა და ირლანდიელების) ექსტრემისტი წარმომადგენლები ასეთი გზით იბრძვიან მათთვის მისაღები თვითგამორკვევის მოდელის განსახორციელებლად“ (მელიქიძე; 2006წ.)

უშუალოდ მედიისა და ტერორიზმის ურთიერთდამოკიდებულების შესახებ არაერთი საინტერესო ავტორი აღმოვაჩინეთ. მკვლევარებმა, Anat Shoshani-მ და Michelle Slone-მ შეისწავლეს მედიისა და ტერორიზმის ურთიერთობის ფონზე, თუ რა გავლენებს ახდენს მედია ტერორიზმის გაშუქებით ადამიანებზე, შეისწავლეს, როგორც ეფექტები, ასევე ემოციური ატიტუდები. კვლევა ჩატარდა 2007 წელს შემთხვევითი შერჩევის საფუძველზე ისრაელში მცხოვრებ 300 ახალგაზრდას შორის, კვლევისას გამოიყო რამდენიმე კრიტერიუმი, რითაც აფასებდნენ მონაწილეებს, მათ შორის შფოთვა, აღშფოთება, სტერეოტიპები, მტრის აღქმა და ა.შ. შედეგად დადგინდა, რომ „მედია ახდენს დიდ ემოციურ გავლენას აუდიტორიაზე. შესაბამისად, თუკი ტერორისტთა გაშუქებით ხდება

გავლენის მოხდენა, იმავე წარმატებით მედიას შეუძლია ტერორიზმის საწინააღმდეგო კამპანიითაც მოახდინოს გავლენა საზოგადოებაზე“ (Anat Shoshani & Michelle Slone; 2007 წ. გვ:).

ცნობილი ბრიტანული ჟურნალის The Guardian-ის ავტორი, ჯემი დოვარდი/Jamie Doward-ი ამოდის დებულებიდან, რომ „ძალადობა შობს ახალ ძალადობას. ფაქტებით დასტურდება, რომ ყოველი ახალი ტერაქტი მომდევნოს შესახებ გაფრთხილება“. ამასთან დოვარდს მოჰყავს კონკრეტული სტატისტიკაც - „თუკი 1998 წელს 1 395 ტერორისტული თავდასხმა აღირიცხებოდა, 2012 წლისთვის ამ რიცხვმა 8441-ს მიაღწია, ხოლო მსხვერპლი უკანასკნელი 15 წლის განმავლობაში 3.387 -დან 15.396-მდე გაიზარდა. როგორც ტერორიზმი იქცევს მედიის ყურადღებას, ასევე მედია იქცევს თავის მხრივ ტერორისტების ყურადღებასაც“. ავტორი თავის მოსაზრებებს განამტკიცებს მაიკლ ჟეტერის კვლევების საფუძველზე და აცხადებს, რომ „მედიამ უნდა შეწყვიტოს ტერორისტებისთვის თავისუფალი მედია პლატფორმის შექმნა/შეთავაზება“ (Jamie doward, 2015წ).

The guardian-ის კიდევ ერთი ავტორი Jason Burke/ჯეისონ ბარკი ბინ ლადენის მაგალითზე მოგვითხრობს იმის შესახებ, თუ როგორ აუწყვეს მედია ინოვაციებს ფეხი ტერიორისტულმა დაჯგუფებებმა და როგორ შეუძლიათ მათ მედიის საკუთარ რუპორად ქცევა. ავტორი თხრობას იწყებს 23 წლის სისხლის სამართლის დამნაშავეს, მოჰამედ მერას ისტორიით, თუ როგორ წევს ის საკუთარ სახლში თბილად და ამონტაჟებს 24 წუთიან ვიდეოკლიპს, სადაც ასახულია მისი მონაწილეობით ჩადენილი რამდენიმე მკვლელობა, მოგვიანებით ის გზავნის ამ ვიდეოს ალ ჯაზირაში, იმ იმედით, რომ აღნიშნულ ტელევიზიას აინტერესებს სისხლი, მკვლელობა, აფეთქებები... შემდეგ კი ბრუნდება სახლში და ელოდება სიკვდილს, რადგან პოლიცია მის დასაკავებლად მობილიზებული. ამის შემდეგ ავტორი ქრონოლოგიურად გვახსენებს ტერორიზმთან ბრძოლის აღმავლობისა თუ პირიქით, კრახის ისტორიას. ამავე წიგნში ავტორს განხილული აქვს ბინ ლადენის ცნობილი ვიდეოების შექმნისა და მთელ მსოფლიოში გავრცელების დეტალები. ავტორი გვიყვება „როგორ იცვლებოდა ტერორიზმის მოქმედების არეალი და როგორ იხვეწებოდა მათი

ადამიანებამდე „მისვლის“ გზა როგორც მედიის, ასევე ტექნოლოგიების განვითარებასთან ერთად“. „მედია გახდა ტერორისტული ორგანიზაციებისთვის ჟანგბადი(“oxygen of publicity”) და ზოგ შემთხვევაში შენიღბვის საშუალებაც კი“ - აქ ბურკს მოჰყავს ბინ ლადენის მაგალითი, რომელმაც ტელევიზიის მანქანის მსგავსად შენიღბა საკუთარი მანქანა, რათა უასფრთხოდ გადაეტანა გადამცემები და სხვა მოწყობილობები ქაბულიდან ავღანეთში გადასვლისას (Jason Burke; 2016წ.).

The Huffington Post-ში გამოქვეყნებულ სტატიაში ჟურნალისტი მარტი რუდოი აღწერს, თუ როგორ ეხმარება მედია უნებლიედ ტერორისტებს მიზნების განხორციელებაში, მათი მიზანი ცალსახად შიშისა და ტერორის დანერგვაა, ხოლო მედიასაშუალებები მათ ვიდეოებს, ფოტო თუ სხვა სახის მუქარას უწევენ ტირაჟირებას - „თუ საერთოდ აღარ შევხედავთ მათ ნამოქმედარს, თუ მედია არ გახდება გამავრცელებელი არხი, მათ გაუჭირდებათ თავიანთი მიზნების განხორციელება“. ავტორი ეჭვქვეშ აყენებს თავად ამ მასალების ავთენტურობასაც და ფიქრობს, რომ „ჟურნალისტები იმდენად სენსაციურ რეჟიმში აშუქებენ ყოველ ახალ „მუქარას“, რომ არ ფიქრობენ, იქნებ, ეს ფალსიფიკაციაა, ხომ არ ვრჩებით მოტყუებულები?!“. მარტი რუდოი რეპორტიორებს ტერმინოლოგიასაც უწუნებს და ამბობს: „ფრაზა, რომელიც ყველა ტერაქტის მერე გაისმის „მომხდარზე პასუხისმგებლობა აიღო...“ უკვე შეცდომაა, მისი აზრით ყველაფერს სახელი უნდა დაერქვას და პირდაპირ უნდა ვთქვათ „ჩადენილი დანაშაული აღიარა ამა და ამ ტერორისტულმა ორგანიზაციამ“ (Marty Rudoy; 2016წ.).

გარდა წმინდად კრიტიკული სტატიებისა, გავეცანით იმ რეკომენდაციებს, გაიდლაინებსა თუ შიდასარედაქციო ეთიკის კოდექსებს, რომლითაც დასავლური მედია ხელმძღვანელობს ტერორიზმის გაშუქებისას, მაგალითად:

BBC-მ შეიმუშავა ის ძირითადი პრინციპები, რომლითაც მისმა რეპორტიორებმა უნდა იმოქმედონ ტერორიზმის გაშუქებისას. ომების, ლოკალური თუ საერთაშორისო აქტების, დემონსტრაციების, სტიქიური უბედურებების გაშუქებისას მნიშვნელოვანია აუდიტორიას ინფორმაცია მიეწოდოს მესამე, ნეიტრალური, კონფლიქტში არამონაწილე მხარისგან.

ინციდენტის შემდგომ პირველადი ინფორმაცია მსხვერპლისა და დანაკარგების შესახებ, როგორც წესი, არასათანადოა, ამიტომ მნიშვნელოვანია მისი გადამოწმება ისეთ პირებთან, რომელთაც აქვთ შესაბამისი უფლებამოსილება და ინფორმაციასთან წვდომა. მნიშვნელოვანია, აუდიტორიას მიეწოდოს ინფორმაცია ცენზურის, ინფორმაციის დამალვისა და ინფორმაციის მოპოვების დროს ხელის შეშლის შესახებ, ასევე, მაყურებელმა თუ მკითხველმა უნდა იცოდეს, თუ რა წესებით ხელმძღვანელობენ ჟურნალისტები მასალების მოპოვებისთვის. შესაბამის სახელმწიფო უწყებებთან თანამშრომლობის შედეგად BBC ცდილობს დაადგინოს, თუ რა ტიპის ინციდენტებზეა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი მოსახლეობის ინფორმირება. ლოკალური სამოქალაქო კატასტროფების გაშუქებისას BBC აწვდის ინფორმაციას უსაფრთხოების ნორმების შესახებ. ტერორისტული აქტების გაშუქება უნდა მოხდეს ოპერატიულად, აკურატულად დამადალი პასუხისმგებლობით. ტერორიზმი რთული და ემოციური საკითხია, პოლიტიკური მოტივებით, ამიტომ ტერორისტული აქტების გაშუქებისას მნიშვნელოვანია ისეთი ჟურნალისტური ენის გამოყენება, რომელიც თავისუფალია შეფასებებისგან. აუდიტორიისთვის სიტყვა „ტერორისტი“ შესაძლოა დაბრკოლება გახდეს ინფორმაციის გაგებისას. ჟურნალისტის მიზანი კი ინფორმაციის ნათლად, გარკვევით, მკაფიოდ გადმოცემაა, ამიტომ მან ტერორისტის“ ნაცვლად შეიძლება გამოიყენოს შესატყვისები: „გამტაცებელი“; „შეიარაღებული პირი“; „თავდამსხმელი“ და სხვა. მედიის პასუხისმგებლობაა დარჩეს მიუკერძოებელი და ისეთი ხერხებით მიაწოდოს აუდიტორიას ინფორმაცია, რომ მაყურებლებმა თავად გააკეთონ დასკვნები მომხდარის შესახებ (BBC editorial guidelines – war, terror and emergencies; წელი; გვ:).

სამაგისტრო შრომაზე მუშაობისას გავეცანით სხვადასხვა პროფესიული არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ჟურნალისტური გაერთიანებების მიერ გაცემულ რეკომენდაციებსაც. საერთაშორისო ჟურნალისტური ორგანიზაცია [Dart Center for Journalism and Trauma](#) აქცენტს აკეთებს ტერორიზმის მსხვერპლისგან ინტერვიუს აღების წესებზე: „ნუ იფიქრებთ, რომ მგლოვიარე ადამიანები არ გაგესაუბრებიან. ყველა მათგანი ინდივიდუალურია, ზოგს, პირიქით, სურს, ისაუბროს თავის განცდებზე, ამიტომაც ცდა

ყოველთვის ღირს; პატივი ეცით მგლოვიარე ადამიანის პირად განცდებს, არ დაავალდებულოთ იგი გაგიზიაროთ პირადი გრძნობები; არასოდეს უთხრათ ტრაგედიის მსხვერპლს, რომ თქვენ მათი გესმით, თუ თავად არ გაქვთ თანაბარწონადი ტრაგედია გადატანილი. გახსოვდეთ, დედის, მამის ან უბრალოდ ახლობელი ადამიანის ბუნებრივი სიკდილით დაკარგვა იგივე არაა, რაც ტერორისტული აქტის დროს მეუღლის, მშობლის ან შვილის დაკარგვა; აცადეთ მათ ტირილი, თუ მათ სურთ, რომ იტირონ“(Dart Center for Journalism and Trauma).

[Canadian Media Journal of Communication \(CJC\)](#) თვლის, რომ როცა ადამიანების სიცოცხლეს საფრთხე ემუქრება, მედიამ უნდა ითანამშრომლოს მთავრობასთან ტერორისტული აქტების დროს. თანამშრომლობა არ გულისხმობს, რომ მედიის საქმიანობა პოლიციის ან უშიშროების სხვა წარმომადგენლების ცენზურას დაექვემდებაროს; მედიამ თავი უნდა შეიკავოს მყვირალა და სენსაციური, პანიკის მაპროვოცირებელი სათაურებისგან, ასევე უნდა ერიდოს ძალადობრივი და სისხლიანი სცენების ამსახველი მასალების გამოქვეყნებას; მედია არ უნდა იყოს მედიატორი ტერორისტებსა და მთავრობას შორის; ჟურნალისტი შემთხვევის ადგილზე გასაშუქებლადაა მისული და არა პროცესებში მონაწილეობის მისაღებად; მედიამ თავი უნდა შეიკავოს და არ ჩაერთოს სახიფათო სპეკულაციების ტირაჟირებაში. ასეთი სპეკულაციები შეიძლება იყოს, მაგალითად, ტერორისტების შესაძლო გეგმები, მთავრობის შესაძლო პასუხი ტერორისტებს, ტყვეების მიმართვები; პროფესიონალი ჟურნალისტები ვალდებული არიან ფლობდნენ ინფორმაციას იმ ტერორისტული ორგანიზაციების შესახებ, რომელთა გასაშუქებლადაც მიდიან; მედიამ არ უნდა ჩაწეროს ინტერვიუ ტერორისტებთან მიმდინარე ტერორისტული აქტის დროს; მედიამ არ უნდა დაუშვას პირდაპირი კომუნიკაცია ტერორისტებსა და მყვირებლებს შორის (Raphael Cohen; 2005 წ.).

თავი 2. თეორიული ჩარჩო

მედია ეფექტების თეორიებიდან, რომლებსაც მედია მკვლევარები იყენებენ, ჩვენს კვლევასა და მის მიზნებს ყველაზე უკეთ „ფრეიმინგის თეორია“ ესადაგება. კვლევისას ფრეიმინგის ჭრილში საკითხის აღქმა გვეხმარება ჩვენი ჰიპოთეზის დადასტურებაში ან უარყოფაში, რადგან, თუ მაგალითად, მეთოდოლოგიაში განვიხილავთ გაშუქების ტონსა და სხვა ასპექტებს, „ფრეიმინგის თეორია“ საშუალებას მოგვცემს, დავინახოთ, რა „ფრეიმებში“ აქცევენ ონლაინ გამოცემები ტერორიზმთან დაკავშირებულ თემებს. რაც შეეხება საკუთრივ თეორიასა და „ფრეიმების“ შენების პროცესს, მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ აუდიტორიამდე მიღწეული მასალა, არამედ ის, თუ როგორაა კონკრეტული ინფორმაცია წარმოჩენილი. ამის შესახებაც გადაწყვეტილებებს მედიასაშუალებების მუშაკები იღებენ. გარდა ამისა, ფრეიმინგის პროცესზე გავლენას ახდენს დროითი და სივრცის შეზღუდვები. მედია საშუალებებს არ აქვთ შესაძლებლობა რომ ყველა ინფორმაცია ერთნაირი სტანდარტით გააშუქონ. ზოგიერთი ამბავი უფრო მეტად და ნათლადაა გაშუქებული, ვიდრე სხვები.

ენტმანის აზრით, ფრეიმინგის პროცესი მოიცავს რეალობის რომელიმე ასპექტის არჩევას და მისი ტექსტური გზით გადაცემას ისე, რომ ჩანდეს პრობლემა, კაუზალური ინტერპრეტაცია, მორალური შეფასება და რეკომენდაცია.

ფრეიმინგის პროცესი მთლიანად რედაქტორების ხელშია. ფრეიმინგის მეთოდები შეიძლება ორ ტიპად დაიყოს: ექსპოზიციისა და აღწერის. ექსპოზიციის ფრეიმები მოიცავენ ისეთ სელექციებს, რომლებიც წყვეტს გაშუქდეს თუ არა ინფორმაცია ზოგადად. ასევე, ამ ტიპში შედის ფრეიმინგის ისეთი სახეები, როგორცაა: სიხშირე - რამდენჯერ და რამდენი ხნით გაშუქდება ინფორმაცია; ადგილი - სად გამოჩნდება ინფორმაცია; ადგილი და დრო, რომელიც დაეთმობა საკითხს.

ექსპოზიციის ფრეიმინგის ტიპები ადვილი დასაკვირვებელია ნებისმიერ მედიასაშუალებაში. რომელი სტატიაა განთავსებული პირველ გვერდზე გაზეთში,

რამდენი ადგილი უჭირავს მას, ან რომელი ინფორმაცია გვხვდება თვალში ინტერნეტსაიტზე შესვლისას. ასეთი გადაწყვეტილებები მიიღება მედიასაშუალების მმართველობის მიერ და მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს იმაზე, თუ როგორ იქნება აღქმული კონკრეტული საკითხი.

რაც შეეხება აღწერითი ფრეიმინგის ტექნიკებს - გულისხმობს იმას, თუ როგორაა ესა თუ ის ისტორია გაშუქებული. რა ინფორმაციაა მოწოდებული მათ შესახებ, რომელი ფაქტებია გაანალიზებული და რომელი ფაქტებია გამოტოვებული.

სურათები და გამოყენებული ენა შეიძლება უმნიშვნელოვანესი იყოს იმისთვის, რომ აუდიტორიამ მესიჯი სწორად გაშიფროს.

ფრეიმინგის ეფექტი ძლიერდება, თუ ის არაა მკვეთრად გამოკვეთილი და აუდიტორიაც საკითხს კარგად არ იცნობს. ასეთ შემთხვევაში ის ბოლომდე ენდობა მედიას. ფრეიმინგი ნამდვილად ახდენს გავლენას ადამიანის აზრებზე, წარმოაჩენს კონკრეტულ ფაქტებსა და ღირებულებებს და უკუაგდებს სხვებს. ჯემისონი და ვალდმენი წერენ: ფრეიმები გვეუბნებიან რა არის მნიშვნელოვანი, რაზე უნდა ვისაუბროთ და ვიკამათოთ. ჟურნალისტები ფრეიმების სახით ფორმირებას უწევენ ადამიანების აზრებს”. ფრეიმი არის ის, რაც აუდიტორიას გადაეცემა. აუდიტორია ვერ ხედავს ალტერნატიულ ფრეიმებს, რომლითაც შეიძლება ყოფილიყო გაშუქებული ინფორმაცია. მას შეუძლია, უბრალოდ, სხვა მედიასაშუალებას მიმართოს, რათა კონკრეტულ საკითხზე, კონკრეტულ ინფორმაციაზე ალტერნატიული ხედვებსაც გაეცნოს (Politicians, Journalists, and the Stories that Shape the Political World - Kathleen Hall Jamieson and Paul Waldman; 2004).

თავი 3. კვლევის დიზაინი

კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე საკვლევ პერიოდად განისაზღვრა 13 თვე, 2016 წლის 1 მარტიდან 2017 წლის 31 მარტამდე. საკვლევ ობიექტებად შეირჩა 3 ქართული ონლაინ გამოცემა:

1. netgazeti.ge;
2. ipn.ge
3. Tabula.ge.

3.1. კვლევის ამოცანები

- დადგინდეს, როდის ინტერესდება ქართული ონლაინ მედია ტერორიზმით (მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მოხდება ტერორისტული აქტი, “ცხელ კვალზე”, თუ პოსტ ფაქტუმ, ანალიზის მიზნითაც);
- დადგინდეს, ტერორიზმის გაშუქება მხოლოდ ზედაპირულია თუ სიღრმისეულ მსჯელობასა და ანალიზს ეფუძნება;
- დადგინდეს, ვის იყენებს ქართული ონლაინ მედია წყაროებად, როდესაც საუბრობს ტერორიზმზე;
- განისაზღვროს ართული მედიის საშუალებით გაშუქებული ტერორისტური ატების არეალი;
- დადგინდეს, აქვთ თუ არა ქართულ ონლაინ გამოცემებს რაიმე ტიპის შიდა სარედაქციო რეგულაცია, ე.წ. გაიდლაინი, რომელსაც ეყრდნობიან და ითვალისწინებენ ტერორიზმის გაშუქებისას.

3.2. კვლევის მიზანი და ჰიპოთეზა

- **მიზანი** - მომავალში რეკომენდაციების შემუშავების მიზნით, კვლევის საფუძველზე დადგინდეს, რა ძირითადი ტენდენციები იკვეთება ქართულ ონლაინ მედიაში ტერორიზმის თემის გაშუქებისას და დაცულია თუ არა მიუკერძოებელი და ობიექტური მედიის სტანდარტები;
- **ჰიპოთეზა** - ქართული ონლაინ მედია (კერძოდ ჩვენი კვლევის ობიექტი ონლაინგამოცემები) ტერორიზმთან დაკავშირებული თემების გაშუქებისას სათანადო ყურადღებას არ უთმობენ ტერორიზმის გაშუქების საერთაშორისო რეკომენდაციებს.

3.3. საკვლევი კითხვები:

RQ1. ჩვენ საკვლევ პერიოდში მსოფლიოში მომხდარი ყველა ტერორისტული აქტი მოხვდა ონლაინგამოცემებში, თუ რედაქციები მხოლოდ განვითარებულ ქვეყნებში მომხდარი ტერაქტებით ინტერესდებიან?

RQ2. აქვს, თუ არა ჩვენ საკვლევ მედიაორგანიზაციებს რაიმე ტიპის შინაგანაწესი, რომელიც ტერორიზმის გაშუქების შიდასარედაქციო სტანდარტებს არეგულირებს?

RQ3. ტერორიზმთან დაკავშირებული ჟურნალისტური მასალები ქვეყნდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ხდება ტერორისტული აქტები, თუ რედაქციები თავიანთი ინიციატივითაც ამზადებენ ტერორიზმთან დაკავშირებულ პუბლიკაციებს?

RQ4. ტერორიზმთან დაკავშირებულ პუბლიკაციებში რომელი წყაროებია გამოყენებული?

RQ5. ხომ არ უწყობენ ხელს ჩვენ მიერ შერჩეული ონლაინ გამოცემები ტერორისტების მიზანს - გაავრცელონ შიში და ტერორი მთელს მსოფლიოში?

RQ6. ხომ არ ამკვიდრებენ/ამყარებენ ონლაინგამოცემებში რელიგიურ, ანდა ეთნიკურ სტერეოტიპებს ტერორიზმთან დაკავშირებით?

RQ7. რა „ფრეიმებში“ აქცევს ტერორიზმთან დაკავშირებულ თემებს ონლაინ მედია?

RQ8. ხომ არ უწყობს ხელს ონლაინ მედია ტერორიზმის რომანტიზებას?

3.4. მეთოდოლოგია

კვლევაში გამოყენებულია შერეული მეთოდოლოგია. როგორც ჯონ ქრისველი აღნიშნავს, რაოდენობრივი, თვისებრივი და შერეული მიდგომები ერთმანეთისგან არც ისეთი იზოლირებულია, როგორც ერთი შეხედვით ჩანს - „ნაშრომი, როგორც წესი, არის ხოლმე უფრო მეტად რაოდენობრივი ან თვისებრივი და პირიქით. შერეული მეთოდოლოგიური კვლევა ამ კონტიუმუმის შუაშია, რადგან ის აერთიანებს ორივე, რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევის ელემენტებს“ (Creswell, J., & Plano Clark, V. (2007).

ამავე პოზიციას იზიარებენ ნიუმანი და ბენცი: „სინამდვილეში, ისინი წარმოადგენენ კონტიუმუმის (მჭიდროდ დაკავშირებული მოვლენების ერთობლიობის) სხვადასხვა დაბოლოებებს (Isadore Newman & Carolyn R. Benz, Qualitative-quantitative Research Methodology: Exploring the Interactive Continuum, 1998). ქრისველი და კლარკი ფიქრობენ, რომ შერეული მეთოდოლოგიური კვლევა არის მიდგომა, რომელიც აერთიანებს ან ასოციაციით უკავშირდება ორივე, თვისებრივ და რაოდენობრივ ფორმას - „ის უკავშირდება ფილოსოფიურ ვარაუდებს, იყენებს რაოდენობრივ და თვისებრივ მიდგომებს და ორივე მიდგომის შერეულ ვარიანტს გვთავაზობს. ასე, რომ ეს უფრო მეტია, ვიდრე უბრალოდ ორივე სახის მონაცემების შეგროვება და ანალიზი; ის, ასევე, მოიცავს ორივე სახის მიდგომის გამოყენებას ტანდემში ისე, რომ კვლევის საბოლოო სიძლიერე იმაზე მეტია, ვიდრე მხოლოდ რაოდენობრივ ან თვისებრივ კვლევაში“ (Creswell, J., & Plano Clark, V. (2007).

რაც შეეხება უშუალოდ მასალების ანალიზს, კვლევაში გამოყენებულია კონტენტ ანალიზი ამ შემთხვევაში ეს არის მარტივი, ანუ საბაზისო კონტენტ ანალიზი, რომელიც ახარისხებს და ახდენს ანალიზისთვის განკუთვნილი მასალის კოდირებას. ეს კოდები შემუშავებულია

დეტალური ტექსტუალური ანალიზის მიხედვით, რომელიც ეყრდნობა პუბლიკაციების კონკრეტულ ნიმუშებს. დანარჩენი ჟურნალისტური მასალები უკვე ხდება გამოვლენილი კოდების მიხედვით ანალიზდება. კვლევის პროცესში, მიმდინარეობს თითოეული სტატიის კითხვა, რომ მოიძებნოს კოდირების სისტემაში შესული ინფორმაცია. შემდეგ ეტაპზე, ხდება მიღებული ინფორმაციის შეტანა მონაცემთა ბაზაში. შემდეგ ხდება სიხშირის გამოთვლა.

მესიჯების ანალიზი - მესიჯების ანალიზი განსხვავდება მარტივი, ანუ საბაზისო კონტენტ ანალიზისგან იმით, რომ კონცენტრირებას ახდენს იმ მესიჯების ანალიზზე, რომელიც სტატიებში წინასწარგანზრახულად მოხვდა. საკვანძო მესიჯები შემუშავებულია კომუნიკაციის მიზნებზე დაყრდნობით. კომუნიკაციის ეს მიზნები არის „ნათარგმნი“ კოდებად, ამ კოდებს კი ეყრდნობა ანალიზი. სტატიების კოდირება ხდება საკვანძო მესიჯების გამოვლენის შესაბამისად. ანალიზის პროცესი ჰგავს მარტივი კონტენტ ანალიზის მეთოდს, სადაც კოდები ყოველი სტატიიდან შეტანილია მონაცემთა ბაზაში, შემდგომი სტატისტიკური ანალიზისთვის.

ტონალობის ანალიზი - ტონალობა არის ანალიზის ის ფორმა, რომელიც იყენებს სუბიექტურ შეფასებას იმის დასადგენად, არის თუ არა სტატიის შინაარსში გამოხატული კეთილგანწყობა ან არაკეთილგანწყობა პერსონის, კომპანიის, ორგანიზაციის ან პროდუქტის მიმართ.

არსებობს ტონალობის შეფასების სხვადასხვა გზა. ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული გზა არის მარტივი კლასიფიკაცია: „პოზიტიური“, „ნეიტრალური“ და „ნეგატიური“. სხვა მიდგომები ანიჭებს სტატიას ქულას განსაზღვრული სკალის მიხედვით. აღნიშნული სკალა შეიძლება იყოს „0-დან 100-მდე“, სადაც „ნული“ არის სრულიად ნეგატიური და „100“ არის სრულიად პოზიტიური. არსებობს სკალის სხვა ვარიანტებიც, რომელიც ზომავს ტონალობას. მაგალითად, ასეთი შეიძლება იყოს სკალა „-50“-დან „+50“-მდე. ამ შემთხვევაში, „-50“ ნიშნავს სრულიად ნეგატიურს და „+50“ ნიშნავს სრულიად პოზიტიურს. ამ შემთხვევაში, სკალაზე ნეიტრალური ტონი იქნება „ნული“.

მნიშვნელობის ანალიზი - ამ ტიპის ანალიზი ითვალისწინებს ექვს ფაქტორს: სად გამოქვეყნდა პუბლიკაცია, გამოქვეყნების თარიღი, სტატიის მთლიანი მოცულობა, გამოცემის რომელ ადგილს იკავებს პუბლიკაცია, ფოტოსურათის ან სხვა ნამუშევრის არსებობა, სათაურის ზომა. ტიპიურ მნიშვნელობის ანალიზში, ყოველ ელემენტს ენიჭება წონა, რომელიც წარმოდგნილია მთლიან დაანგარიშებაში. დაჯამებული ქულა კი აჩვენებს მასალის მნიშვნელობას. ამ ტიპის ანალიზში, ხდება გამორჩევა იმ სტატიების, რომლებიც იმსახურებენ ყველაზე მაღალ „მნიშვნელობის ქულას“. მიჩენულია, რომ ფართო მკითხველი, პუბლიკაციის მნიშვნელობა, პუბლიკაციის ადგილი და ზომა, ან ამ ფაქტორების კომბინაცია იწვევს კომუნიკაციის მაღალეფექტურობას.

გაშუქების ხარისხი - ცალკეული თემის, მოვლენის, ბრენდის ან კომპანიის ანალიზთან ერთად, კონტენტ-ანალიზი, ასევე, შეიძლება ჩატარდეს იმისთვის, რომ შევადაროთ ერთმანეთს კომპანიების, ბრენდების, თემების ან მოვლენების მედია გაშუქება.

თავი 4. კვლევის შედეგები და ანალიზი

მას შემდეგ, რაც განისაზღვრა საკვლევი თემა და კვლევის მიზანი, შემუშავდა ჰიპოთეზა და, ამასთან, დამუშავდა შესაბამისი ლიტერატურაც, ფორმულირდა ყველა ის საკვლევი კითხვა, რომელიც გვინტერესებდა.

კვლევის შემდეგ ეტაპზე შევადგინეთ ჩვენს საკვლევ პერიოდში მსოფლიოში მომხდარი ტერორისტული აქტების ერთიანი ბაზა. თავდაპირველად ბაზა ივსებოდა რამდენიმე არაქართული მედიასაშუალების (CNN; REUTERS; BBC; ABCNEWS) ონლაინ პლატფორმების მონიტორინგის მეშვეობით, თუმცა გარკვეულ ეტაპზე თავად ამ საიტებზე განთავსებულ ინფორმაციას შორის სხვაობამ ალტერნატიული გზის ძებნა გადაგვაწყვეტინა. ეს უკანასკნელი აღმოჩნდა Esri.com (<http://www.esri.com/>) - ესაა ორგანიზაცია, რომელიც არაერთ საკითხთან დაკავშირებით აწარმოებს მონაცემთა შეგროვებასა და ანალიზს, ადგენს რუკებს და როგორც თავად აცხადებს, ეხმარება მსოფლიოს, ინფორმაციის ძალით გახდეს უფრო ძლიერი. აღსანიშნავია, რომ esri.com 1969 წლიდან არსებობს და უკვე მსოფლიოს ყველა წერტილში აქვს წარმომადგენლობა).

4.1. რაოდენობრივი მონაცემები

დადგინდა, რომ 2016 წლის განმავლობაში მსოფლიოს მასშტაბით მოხდა 1 441 ტერორისტული აქტი, მსხვერპლი - 14 356, როგორც დაშავებულები (<https://storymaps.esri.com/stories/terrorist-attacks/?year=2016>; ბოლო ნახვა - 25.05.2017 წ.) ასევე დაღუპულები), ხოლო 2017 წელს 639 ტერორისტული აქტი 4 262 მსხვერპლით (<https://storymaps.esri.com/stories/terrorist-attacks/?year=2017>; ბოლო ნახვა: 25.05.2017 წ.). მათ შორის ჩვენს საკვლევ პერიოდში დაფიქსირდა 1613 ტერაქტი, ხოლო დაშავებულთა და დაღუპულთა რაოდენობამ 14 457 ადამიანი შეადგინა. ამასთან, გამოიკვეთა რამდენიმე

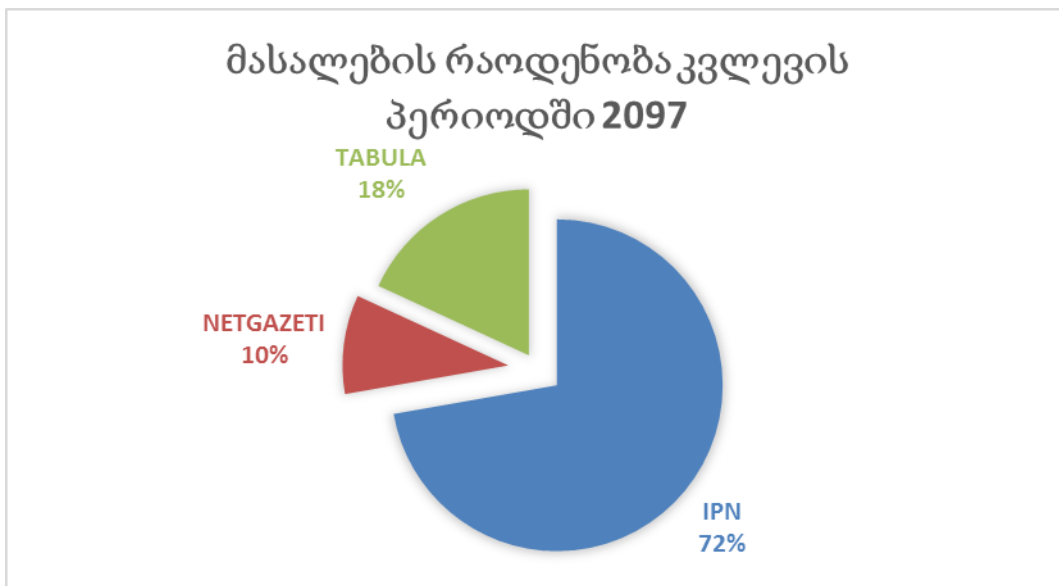
ტერორისტული ორგანიზაცია, რომელთაც ეკისრებათ პასუხისმგებლობა მომხდარ ტერაქტებზე:

- ალ ქაიდა (Al-Qaeda);
- ალ შაბაბი (Al-Shabaab);
- ბოკო ჰარამი (Boko Haram);
- ისლამური სახელმწიფო (Isis);
- ქურთისტანის მუშათა პარტია (Pkk);
- თალიბანი (Taliban).

რაც შეეხება უშუალოდ ქართულ ონლაინ მედიას, მედიამონიტორინგისას გამოიკვეთა 2097 პუბლიკაცია ტერორიზმის შესახებ. ეს რაოდენობა ჩვენი კვლევის ობიექტებს შორის შემდეგნაირად გადანაწილდა:

- Netgazeti – 202 მასალა;
- Tabula – 378 მასალა;
- Ipn – 1517 მასალა;

ცხრილი 1. მასალების პროცენტული გადანაწილება საკვლევ ობიექტებს შორის

აღნიშნულ რაოდენობაში შედის როგორც ახალი ამბები, ე.წ. ნიუსები, აგრეთვე ანალიზურისტატიები, რეპორტაჟები, ნებისმიერი სხვა მასალა, ანუ ყველაფერი, რაც 13 თვის განმავლობაში დაიწერა ტერორიზმის შესახებ. თვალშისაცემია განსხვავება Ipn-ის გაშუქების მაღალ მაჩვენებელსა და დანარჩენ ორ მედიასაშუალებას შორის. თუმცა მონაცემთა გაანალიზებამ აჩვენა, რომ 1517 მასალის განთავსება თავისთავად კარგ ტენდენციას სულაც არ მოისაზრებს საკუთარ თავში, მიზეზებს ქვემოთ განვმარტავთ.

ცხრილი 2. მასალების რაოდენობა თვეების მიხედვით

<i>თვე</i>	IPN.GE	NETGAZETI.GE	TABULA.GE
<i>მარტი (2016)</i>	293	34	59
<i>აპრილი (2016)</i>	91	4	10
<i>მაისი (2016)</i>	82	2	16
<i>ივნისი (2016)</i>	153	18	38
<i>ივლისი (2016)</i>	211	36	76
<i>აგვისტო (2016)</i>	128	29	25
<i>სექტემბერი(2016)</i>	60	6	21
<i>ოქტომბერი(2016)</i>	117	33	59
<i>ნოემბერი (2016)</i>	40	8	8
<i>დეკემბერი (2016)</i>	140	22	33
<i>იანვარი(2017)</i>	54	6	20
<i>თებერვალი(2017)</i>	55	1	4
<i>მარტი(2017)</i>	93	3	11

4.2. რა შუქდება ტერორიზმის კონტექსტში?!

კვლევის შედეგად სამივე მედიასაშუალებაში გამოიკვეთა რამდენიმე ძირითადი საკითხი, რაც შუქდება ტერორიზმის კონტექსტში:

- უშუალოდ ტერორისტული აქტი;
- ინფორმაცია ტერორისტებსა და ტერორიზმში ექვემდებარებულთა შესახებ;
- სხვა სახელმწიფოების სამძიმრები იმ სახელმწიფოს მიმართ, სადაც მოხდა ტერაქტი;
- ინფორმაცია ტერორისტების ძეგნის, დევნის, დაკავების ან ლიკვიდაციის შესახებ;
- ინფორმაცია საქართველოს მოქალაქეების შესახებ შემთხვევის ადგილიდან;
- პოლიტიკოსთა შეფასებები ტერორიზმის ან/და კონკრეტული ტერორისტული აქტის შესახებ;
- იმ სახელმწიფოს პოზიცია/შეფასება, რომელშიც მოხდა ტერორისტული აქტი;
- სირიასა და ერაყში Isis-ის სახელით მებრძოლ საქართველოს მოქალაქეთა შესახებ მომზადებული ჟურნალისტური მასალები;
- ტერორისტთა მიერ გავრცელებული ინფორმაცია - მუქარა; მოწოდება; ტერაქტზე პასუხისმგებლობის აღებასთან დაკავშირებული განცხადება.

4.3. „შერჩევითი“ გეოგრაფიული არეალი

ერთ-ერთი პარამეტრი, რომლის მიხედვითაც კვლევისას ფასდებოდნენ ზემოთ აღნიშნული მედიასაშუალებები, იყო სწორედ ის გეოგრაფიული არეალი, რომელში მომხდარ ტერაქტებსაც მეტ ყურადღებას უთმობდნენ ე. მონიტორინგისას დაყოფა მოხდა პირობითად - „დასავლეთი“ (აშშ, ევროპა, ავსტრალია) და „დანარჩენი მსოფლიო“ (შუა აღმოსავლეთი, ახლო აღმოსავლეთი, აზია), აქვე დავამატებთ, რომ თურქეთი, მიუხედავად მდებარეობისა, განიხილებოდა „დასავლეთის“ კატეგორიაში. როგორც მოსალოდნელი იყო, სამივე მედიასაშუალება გაცილებით მეტ ყურადღებას უთმობს განვითარებულ

ქვეყნებში მომხდარ ტერორისტულ აქტებს, თუმცა აქაც გამოიკვეთა განსხვავება, მაგალითად, თუ ტერაქტი ხდება შუაგულ პარიზში, მედიაში ასახვას ჰპოვებს ათეულობით მასალის სახით და რიგ შემთხვევებში გაშუქება გრძელდება თვეების განმავლობაშიც, თუმცა თუ ტერაქტი ხდება ევროპის შედარებით პატარა ქალაქში, ან პროვინციაში, გაშუქება შემოიფარგლება 1, მაქსიმუმ 2, ახალი ამბით

თუ ტერაქტი ხდება ჩვენ მიერ პირობითად განსაზღვრულ „დანარჩენი მსოფლიოს“ კატეგორიაში, ის ან საერთოდ არ ექცევა ჩვენი კვლევის ობიექტების ყურადღების არეალში, ან ხდება მხოლოდ მოკლე ახალი ამბის, ე.წ. ნიუსის სახით. მაგ: „ქაბულში აფეთქებას 11 ადამიანი ემსხვერპლა“ , თავად ნიუსში კი ვკითხულობთ მხოლოდ იმას, რომ ამ „აფეთქებაზე პასუხისმგებლობა Isis-მა აიღო“. განსხვავებით „დასავლეთის“ კატეგორიისგან - აქ მომხდარი ტერაქტით ქართული ონლაინ მედია ინტერესდება იმ დონეზეც, რომ მიჰყვება არათუ ტერაქტის შემდგომ განვითარებულ მოვლენებს, შუქდება სოლიდარობის აქციები, ახლდება ინფორმაცია ეჭვმიტანილების შესახებ და ა.შ.

შედარებისთვის, მოვიყვანო რამდენიმე მონაცემს - მოგეხსენებათ, ცნობილი საერთაშორისო ორგანიზაცია ეკონომიკისა და მშვიდობის ინსტიტუტი ყოველწლიურად აქვეყნებს ანგარიშებს სხვადასხვა საკითხთან დაკავშირებით მსოფლიოს 162 ქვეყნის მონაცემებზე დაყრდნობით, ერთ-ერთი ასეთი საკითხი ტერორიზმაცაა. 2016 წლის გლობალური ტერორიზმის ინდექსის მიხედვით, ტერორიზმის ყველაზე მაღალი მაჩვენებლით შემდეგი ქვეყნები „ლიდერობენ“ (გლობალური ტერორიზმის ინდექსი, ეკონომიკისა და მშვიდობის ინსტიტუტი; 2016 წ. - <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2016/11/Global-Terrorism-Index-2016.2.pdf> - ბოლო ნახვა: 18.06.2017 წ.)

1.ერაყი	6. იემენი
2.ავღანეთი	7.ინდოეთი
3. ნიგერია	8. სომალი
4. პაკისტანი	9. ეგვიპტე

5. სირია

10. ლიბია

მცირედი ცვლილებებით ამავე ინსტირუტის 2016-2017 წლების მონაცემებით, იმ ქვეყნების სია (პირველი 10 ქვეყანა), სადაც ტერორისტული აქტები ყველაზე ხშირად ხდება შემდეგნაირად გამოიყურება (<http://www.viewstorm.com/2017/01/global-terrorism-index-report-2016-2017/> - ბოლო ნახვა: 18.06.2017 წ.)

1. ერაყი

6. იემენი

2. ავღანეთი

7. სუდანი

3. ნიგერია

8. სომალი

4. სირია

9. ლიბია

5. ეგვიპტე

10. ტაილანდი

აღსანიშნავია, რომ პაკისტანი და ინდოეთი, რომელიც 2016 წლის მონაცემებით ათეულში იყო, ამ შემთხვევაში უკვე მე-13 და მე-16 ადგილზეა. თუმცა სრულიად განსხვავებული სტატისტიკა გვაქვს ქართული ონლაინ მედია საშუალებების მონიტორინგის შედეგად. ჩვენს საკვლევ პერიოდში გაშუქების სიხშირისა და ინტენსივობის თვალსაზრისით ლიდერობს, თურქეთში, საფრანგეთსა და გერმანიაში მომხდარი ტერაქტები. არადა, ამ ქვეყნებში იმაზე გაცილებით ნაკლები ტერორისტული აქტი ხდება, ვიდრე ახლო აღმოსავლეთისა და აზიის, აფრიკის ქვეყნებში. მაგალითად, გლობალური ტერორიზმის ინდექსში თურქეთი მე-14, საფრანგეთი 29-ე, ხოლო გერმანია 41-ე ადგილს იკავებს. ნათელია, რომ უამრავი ტერორისტული აქტი (და ჩვენ ვნახეთ რომ საუბარია ასეულობით ტერაქტზე) ქართული ონლაინ მედიის ყურადღების მიღმა რჩება.

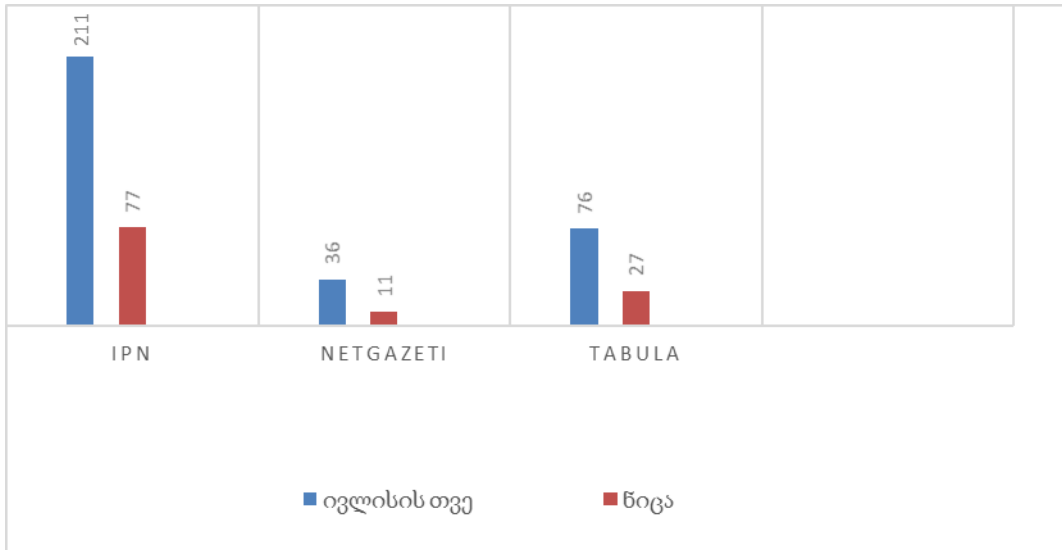
აღმოჩნდა, რომ ჩვენი საკვლევით ობიექტების ვებ-გვერდებზე ტერორიზმთან დაკავშირებული მასალების 83 % გეოგრაფიული ნიშნით „დასავლეთის“ კატეგორიას მიკუთვნებულ ქვეყნებში მომხდარ ტერაქტებს ეხება (ცხადია, ამ რაოდენობაში იგულისხმება ერთი და იმავე ტერაქტის შესახებ დაწერილი რამდენიმე, ზოგჯერ

ათეულობით, მასალაც), ამასთან, „დანარჩენ მსოფლიოში“ მომხდარი ტერაქტების დაახლოებით 35 % ხვდება ქართულ ონლაინ მედიაში, შემოიფარგლება ფრაგმენტული გაშუქებით და მოიცავს მხოლოდ ერთ ახალ ამბავს(ტერაქტის ადგილის, მსხვერპლის რაოდენობისა და ტერორისტული ორგანიზაციის შესახებ ინფორმაციას), დანარჩენი ტერაქტები ქართულ ონლაინ მედიას არ გაუშუქებია.

4.4. ტერორიზმის „გადაჭარბებული დოზა“

ზემოთაც აღვნიშნეთ, რომ საკვლევ პერიოდში Ipn-ში ტერორიზთან დაკავშირებული 1517 მასალა გამოქვეყნდა, რაც თითქმის თითქმის 5-ჯერ აღემატება “ტაბულასა” და “ნეტგაზეთში” განთავსებული მასალების რაოდენობას, თუმცა რაოდენობა ხარისხის პირდაპირპროპორციული ნამდვილად არაა. თვალსაჩინოებისათვის ავიღოთ ნიცას ტერაქტი (2016 წლის 14 ივლისი), მონიტორინგის პერიოდში “ნეტგაზეთმა” ამ ტერაქტს მიუძღვნა 11 მასალა, “ტაბულამ”- 27, ხოლო “აი-პი-ენმა”მარტო ივლისის თვეში 77 მასალა განათავსა თავის ვებ-გვერდზე, თუმცა წმინდა წყლის ინფორმაციული ხასიათის ამ რაოდენობიდან მხოლოდ 6 ახალი ამბავი იყო. დარჩენილი მასალები პოლიტიკოსთა შეფასებით მსჯელობას მოიცავდა ტერაქტთან დაკავშირებით.

ცხრილი 3. ნიცას ტერაქტის გაშუქების მაჩვენებელი იმავე თვეში ტერორიზმის გაშუქების საერთო რაოდენობასთან

ამ დროს ისმის კითხვა - თუნდაც იგივე ნიცაში მომხდარი ტერქატის შესახებ დანარჩენი 71 მოკლე ჟურნალისტური მასალის გამოქვეყნება რაღა საჭირო იყო? მით უფრო, ინორმაციული თვალსაზრისით, ეს ე.წ.ნიუსები,მკითხველს არ აძლევს არაფერს, გარდა იმისა, რომ ისედაც დამაბუღლ ვითარებაში ხელს უწყობს პანიკური ფონის შექმნას?!

“ნეტგაზეთის” სასარგებლოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ისეთი ტიპის ახალ ამბებს, როგორცაა, მაგალითად, მსოფლიო ლიდერების გამოხმაურებები კონკრეტულ ტერაქტებთან დაკავშირებით, თავს ერთად უყრის, რუბრიკის მსგავს სივრცეს ქმნის. ამ ხერხით გამოცემა უადვილებს საკუთარ მომხმარებელს არჩევანის გაკეთებას. გარდა, ამისა, ეს ხერხი ხელს უშლისმუდმივად სენსაციისა და პანიკის რეჟიმში ამყოფოს მკითხველი.

სამწუხაროდ, იმავეს ვერ ვიტყვით “ტაბულასა” და Ipn-ის სარედაქციო პოლიტიკის შესახებ.ეს ორი გამოცემა საკუთარ ვებგვერდზე დღის განმავლობაში ინტენსიურად აქვეყნებს როგორც სახელმწიფო ლიდერების პოზიციებს, სამძიმრებს, შეფასებებს ან სოლიდარობის გამოხატველ განცხადებებს (რაც, თავის მხრივ, შეიძლება აღვიქვათ, როგორც ამა თუ იმ სახელმწიფოს ერთიანი პოზიცია ტერორიზმის წინააღმდეგ), ასევე - სხვადასხვა პარტიების წარმომადგენლების შეფასებებსაც. არცთუ იშვიათად, ესაა არც ისე მნიშვნელოვან თანამდებობაზე მყოფი პოლიტიკოსების შეფასებები, რომელთა სიტყვასაც,

ფაქტობრივად, არანაირი წონა არ გააჩნია და, ისევ და ისევ, მათ პოპულარიზებასა ემსახურება.

ჩვენი აზრით, უპრიანი იქნებოდა ონლაინ პორტალებს საკუთარი სივრცე და რესურსი თუნდაც „დასავლეთის“ კატეგორიას მიკუთვნებულ ქვეყნებში მომხდარი ტერაქტების უფრო საფუძვლიანი გაშუქებისათვის დაეთმოთ.

არასრულფასოვანი და ფრაგმენტული გაშუქების სადემონსტრაციოდ ერთ ტენდენციას აღვნიშნავთ. 2016 წლის ივლისის თვეში “დანარჩენი“ მსოფლიოში მომხდარ ტერაქტებს მხოლოდ 18 ახალი ამბავი მიეძღვნა. არადა, 2016 წლის ივლისში ჩვენ მიერ განსაზღვრულ ამ გეოგრაფიულ კატეგორიაში მოხდა 132 ტერორისტული აქტი, რომლის შედეგადაც დაიღუპა და დაშავდა 1316 ადამიანი.

ავიღოთ მხოლოდ ერთი მათგანი (ამ შემთხვევაში ყველაზე ფატალური შედეგების მქონე), ორმაგი აფეთქება 3 ივლისს ერაყის დედაქალაქ ბაღდადში, რომელსაც 342 ადამიანი ემხვერპლა. ეს ფაქტი საერთოდ ვერ მოხვდა “ნეტგაზეთში”, IPN-მა და “ტაბულამ” კი მომხდარის შესახებ 2-2 ნიუსი გამოაქვეყნეს. თუმცა არასრული ინფორმაციით, “ტაბულა” ამბავს მანამ „მიჰყვებოდა“, სანამ მსხვერპლი ჯერ კიდევ 125-მდე მერყეობდა, ხოლო აი-პი-ენი 172 დღუპულზე შეჩერდა, ამის შემდეგ ორივე მათგანისთვის დღის წესრიგი განახლდა და სულ სხვა მოვლენები გახდა საინტერესო.

4.5. წყაროები

მონიტორინგისას იმ წყაროებსაც დავაკვირდით, რომლებსაც ჟურნალისტები ტერორიზმის შესახებ მომზადებულ ჟურნალისტურ მასალებში იყენებდნენ. ჩვენი დაკვირვებით, ყველა მასალაში გამოქვეყნებული წყაროები ასე შეიძლება კლასიფიცირდეს:

- ტერორისტი(იგულისხმება ტერორისტების მიერ სოციალური ქსელებით, ანდა მსხვა არხებით გავრცელებული ნებისმიერი ინფორმაციის გამიფრული ტექსტი, ანდა ამონარიდამ ტექსტიდან რომელიც მოხვდა ახალ ამბებში);
- მსხვერპლი (რა თქმა უნდა, ტერორისტულ აქტს გადარჩენილიადამიანის კომენტარი);
- სახელმწიფო, რომელშიც მოხდა ტერაქტი (ძირითადად სახელმწიფოების მაღალი პოლიტიკური თანამდებობის მქონე პირთა კომენტარების სახით);
- პოლიცია;
- მედ. პერსონალი;
- მოწმე (თვითმხილველი);
- ექსპერტები (+ არასამთავრობო ან საერთშორისო ორგანიზაციები);
- პოლიტიკოსები (ამ კატეგორიაში მოხვდა ყველა ის ამბავი, სადაც პოლიტიკოსთა მიერ კეთდებოდა წმინდა წყლის შეფასებითი ხასიათის კომენტარები, აგრეთვე სამძიმრის, ან სოლიდარობის გამომხატველი განცხადებები);
- საეკლესიო პირები (თავდაპირველად ასეთი კატეგორია არ გვქონდა განსაზღვრული, თუმცა მონიტორინგისას აღმოჩნდა, რომ რამდენიმე მასალა ეთმობოდა ილია II-ისა და რომის პაპის განცხადებებს ტერაქტებთან დაკავშირებით);

ტერორიზმის შესახებ მომზადებულ ქართულენოვან ჟურნალისტურ მასალებში ყველაზე ხშირად გამოყენებული წყაროები აღმოჩნდნენ არა იმ სახელმწიფოს ლიდერები ან სხვა პოლიტიკოსები, რომელშიც ხდება ტერაქტი (შესაბამისად, მასალების უმრავლესობაც სწორედ მათ კომენტარებს მოიცავს), არამედ სხვა ქვეყნების წარმომადგენლები. აქვე უნდა ითქვას, რომ ჩამოთვლილი მედიასაშუალებები, უმეტესწილად, ეყრდნობიან რომელიმე არაქართული საინფორმაციო სააგენტოს ინფორმაციას, თუმცა მნიშვნელოვანია, რომელი წყაროები ხდება მათთვის საინტერესო. თუ საქმე არ გვაქვს ქართველი პოლიტიკოსების განცხადებებთან (რომელსაც, როგორც წესი, ქართველი ჟურნალისტები თავად მოიპოვებენ,

ან ეს განცხადებები განთავსებულია ამავე პოლიტიკოსების/პარტიების ოფიციალურ facebook გვერდზე ან ვებ-გვერდებზე).

სიხშირის თვალსაზრისით მეორე, ყველაზე უფრო დიდი ინტენსივობით გამოყენებული წყარო იმ სახელმწიფოების ლიდერების/ოფიციალური პირების/სამთავრობო უწყებების განცხადებები, რომელშიც ტერაქტი მოხდა. მესამე წყარო, რომელსაც ყველაზე ხშირად ვხვდებით არის პოლიცია (რაც, ალბათ, ყველაზე ადეკვატურად შეგვიძლია მივიჩნიოთ, რადგან ტერორიზმზე მასალების უმრავლესობა ნიუსის ტიპისაა, პოლიცია ყველაზე მისაღები პირველწყაროა მოვლენების ეპიცენტრიდან). პოლიციის შემდეგ მოდის თვითმხილველთა კომენტარები ან მათ მიერ გავრცელებული ინფორმაცია. თვითმხილველთა მონაყოლის სიჭარბით გამოირჩევა “ნეტგაზეთის“ მასალები, სადაც ვხვდებით ტერაქტების ე.წ. მოწმეების მიერ ტვიტერსა თუ სხვა სოციალურ ქსელებში განთავსებული პოსტების ფოტოებს, ე.წ. სქრინ შოთებს, ასევე ვიზუალურ მასალას, რაც მეტ ინფორმაციულ ღირებულებას სძენს ტერორისტული აქტის შესახებ მომზადებულ ახალ ამბებს.

მონიტორინგისას ყველაზე მეტად დაგვამხასოვრდა ათათურქის აეროპორტში მომხდარი ტერაქტის (28.06.2016 წ.) შესახებ თვითმხილველის მონაწილეობით მომზადებული რეპორტაჟი, რომელიც საიტზე მომხდარის მეორე დღეს განთავსდა (ავტ. მიშა მეფარიშვილი, 2016 წ. <http://netgazeti.ge/news/126182/> ; ბოლო ნახვა: 17.06.2017 წ.), ტერაქტის დროს აეროპორტში მყოფი რიგითი მგზავრი იხსენებს დეტალებს, ამ სტატიის დადებითი ისაა, რომ თავად ეს მგზავრიც ჟურნალისტია (არა “ნეტგაზეთის”), და გარდა იმისა, რომ ქრონოლოგიურად მიჰყვება მოვლენებს, მსუბუქი იუმორით ანეიტრალებს იმ დაძაბულობასა და სტრესს, რაც, ალბათ, თითოეულ იქ მყოფსა თუ უბრალოდ სახლებში მჯდომ ადამიანებს ეუფლებათ ტერაქტის დროს.

ჩვენი კვლევის ობიექტი მედიასაშუალებები თითქმის თანაბარი სიხშირით იყენებენ წყაროდ მსხვერპლისა და ტერორისტის კომენტარებს რაც ჩვენი აზრით, არცთუ იდეალური შემთხვევაა.

მსხვერპლის გამოყენება წყაროდ, ერთი მხრივ ექსკლუზიურობას სძენს ტერორიზმის შესახებ მომზადებულ ნებისმიერ ჟურნალისტურ ნაწარმს, თუმცა არსებობს რამდენიმე „მაგრამ“. მაგალითად, მსხვერპლი, რომელიც ახლახან გადაურჩა სიკვდილს(შესაძლოა მძიმედ დაშავდა კიდევ), იმყოფება სტრესის ქვეშ, არის შეშინებულიდა, დიდი ალბათობით, არადეკვატური, და ამ დროს ჟურნალისტი მას სთხოვს მოუყვეს მომხდარის შესახებ. ბუნებრივია, ეს სიტუაცია ეთიკური თვლსაზრისით არ არის იდეალური. მეტიც, ტერორისტული აქტიდან წლების შემდეგაც კი მსხვერპლის ინტერვიუებას ექსპერტები ტრავმულად თვლიან. მრავალი ფსიქოლოგიური რჩევა არსებობს, რომელიც ჟურნალისტმა უნდა გაითვალისწინოს წლების წინ მომხდარი ტერორისტული აქტის ცოცხლად გადარჩენილი მსხვერპლის გამოკითხვისას. მით უფრო რთულია, წამების, წუთებისა თუ საათების წინ მომხდარი ტერორისტული აქტის დროს ცოცხლად გადარჩენილი, მაგრამ ფიზიკური ტრავმების მქონე დაზარალებულის, ანდა, თვითმხილველის გამოკითხვა.

ეს თავისებურებები და რეკომენდაციები არ არის გათვალისწინებული ქართულ რეალობაში, ამისი თვალნათელი მაგალითია პოლიტიკური პარტია “ნაციონალური მოძრაობის” წევრის, გივი თარგამაძის მანქანის აფეთქება. თითქმის ყველა მედიასაშუალებაში (და არა მხოლოდ ჩვენი კვლევის ობიექტების ვებ-გვერდებზე) პირველწყარო გახდა თავად მსხვერპლი, თან არაერთხელ. ჟურნალისტებმა იგი არაერთგზის გამოჰკითხეს, უშუალოდ აფეთქების დამესა თუ მომდევნო დღეებში, ასევე გამოძიების მსვლელობისასაც (წლის განმავლობაში რამდენჯერმე). ტერორიზმის მსხვერპლებთან დაკავშირებით ზემოთ რამდენიმე რეკომენდაცია უკვე მიმოვიხილეთ და ამაზე აღარ შევჩერდებით. ფაქტია, რომ არცერთი მედიასაშუალება არ მოერიდა დაზარალებულთან დეტალებზე საუბარს.

რაც შეეხება ტერორისტის, როგორც წყაროს, გამოყენებას, როგორც აღვნიშნეთ, რაოდენობის თვალსაზრისით, თითქმის იმავე სიხშირით იქნა გამოყენებული ტერორისტი/ტერორისტული ორგანიზაცია წყაროდ, რამდენჯერაც - მსხვერპლი. მონიტორინგის პერიოდში შეგვხვდა ერთი ქართული შემთხვევაც, საქმე ეხება 2015 წლის

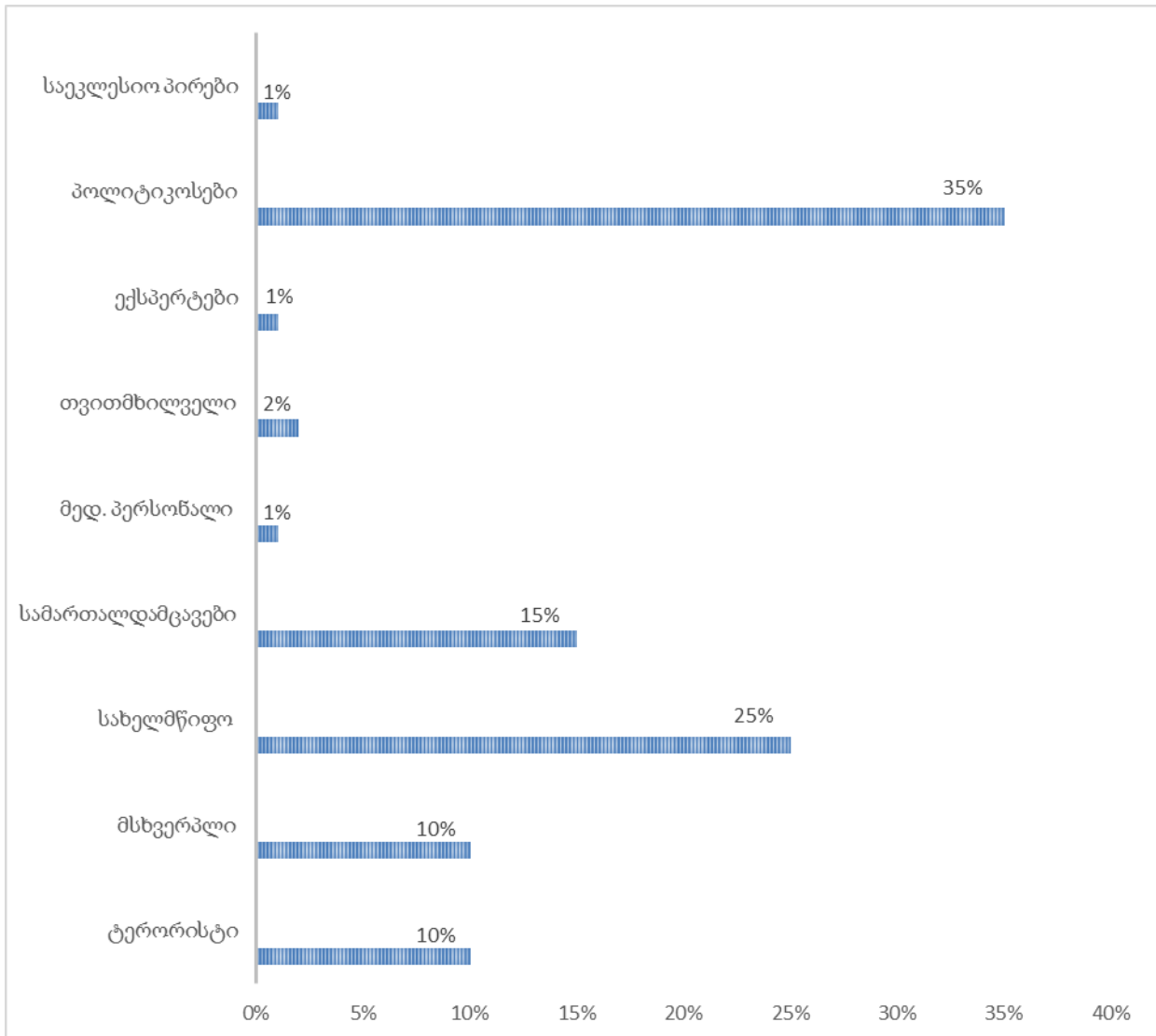
22 ნოემბერს ტერორიზმის ბრალდებით დაკავებული პირის სასამართლო პროცესს და მის ირგვლივ განვითარებულ მოვლენებს (დავით ბორჩაშვილის საქმე).

ზემოთ მოტანილი შემთხვევა ტერორისტისათვის მედია მომსახურების გაწევის კლასიკურ მაგალითად ვერ გამოდგება, რადგან ამ შემთხვევაში პირს წაუყენეს ბრალდება ტერორისტული აქტის ორგანიზებაში, იგი ამ ბრალდებას არ ეთანხმება. ამდენად, ამ ამბის გაშუქებისას ჟურნალისტური ბალანსის თვალსაზრისით აუცილებელიც კი იყო ბრალდებულის ხმის მიტანა მკითხველამდე. აღნიშნულ ფაქტთან დაკავშირებულ ჟურნალისტურ მასალებში არ არის მოტანილი ტერორისტის მუქარა და არც ტერორისტული მოწოდებაა გავრცელებული.

თუმცა სრულიად განსხვავებული ვითრებაა, როდესაც მედიაში ხვდება ტერორისტის მოწოდება, ან ტერორისტების მიერ გავრცელებული ნებისმიერი ინფორმაცია. ჩვენს საკვლევ პერიოდში ასეთი რამდენიმე შეთხვევა დაფიქსირდა, როდესაც წყაროდ პირდაპირაა მითითებული ტერორისტული ორგანიზაცია, ძირითადად, ეს შეეხება Isis-ის ან მის ოფიციალურ მედიასაშუალება Amaq News Agency-ს (<http://jihadintel.meforum.org/identifier/305/islamic-state-in-iraq-and-the-levant-al-amaq-news> - ბოლო ნახვა: 25.06.2017 წ.).

შესავალში, როდესაც მედიის, როგორც ტერორისტების რუპორის, მარიონეტისა თუ უნებლიე მხარდამჭერის შესახებ ვსაუბრობდით, სწორედ ამას ვგულისხმობდით. ერთი მხრივ, შესაძლოა ჩანდეს, რომ ტერორისტების განცხადებების გავრცელებაში არაფერია საშიში, მაგრამ გამოდის, რომ მედია ხდება კომუნიკატორი ტერორისტსა და მოქალაქეებს შორის, საკვლევ პერიოდში გამოქვეყნდა რამდენიმე ქართულენოვანი მასალა, სადაც ტერორისტების ნათქვამი (მოწოდება იქნება ეს, თუ - მუქარა) უცვლელად გამოქვეყნდა მედიაპორტალების ვებ-გვერდებზე. ასეთი ფაქტები, ყველა საერთაშორისო რეგულაციის მიხედვით, არასასურველია. მითუფრო არასასურველია საქართველოს მაგალითზე, რადგან უკვე ათეულობით საქართველოს მოქალაქე ირიცხება ერაყსა და სირიაში Isis-ის რიგებში.

ცხრილი 4. სხვადასხვა კატეგორიის წყაროდ გამოყენების სიხშირე

4.6. ტერორიზმის შესახებ გამოქვეყნებული ჟურნალისტური მასალების „ფრეიმები“

კოდირების სისტემამ, სადაც რამდენიმე კატეგორია იყო განსაზღვრული (გეოგრაფიული არეალი; გამოუქების სიხშირე; წყაროები; სტერეოტიპები; გამოუქების დრო; გამოუქების ტიპი),

მოგვცა საშუალება მიგველო ზოგადი სურათი იმის შესახებ, თუ რა „ფრეიმებში“ ექცევა ტერორიზმი ქართულ ონლაინ მედიაში.

აღმოჩნდა, რომ არცერთ მედიასაშუალებას არ გააჩნია რაიმე ტიპის შიდა რეგულაცია „გაიდლაინი“, რომელსაც დაეყრდნობა ტერორიზმზე წერისას. შესაბამისად, ტერორიზმის გაშუქება ქაოტურ ხასიათს ატარებს, ხოლო დღის წესრიგი, ძირითადად, ნაკარნახევია ისევ და ისევ ტერორისტთა მიერ. IPN-მა, მრავალი მცდელობის მიუხედავად, საერთოდ არ გასცა პასუხი ჩვენ შეკითხვებს. ამდენად მათზე დაწვრილებით ვერ ვისაუბრებთ.

„ტაბულას“ კი აღმოაჩნდა, ასე ვთქვათ, ზეპირი დათქმები ტერორიზმთან მიმართებაში, რომ მაგალითად „ისლამური სახელმწიფოზე საუბრისას აუცილებლად უნდა გამოვიყენოთ ტერმინი „ე.წ ტერაქტი.“; ტერაქტს ვუწოდებთ მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ოფიციალურად კვალიფიცირდება მომხდარი მოვლენა ტერაქტად, Isis-ის წევრებს მოვიხსენიებთ ტერორისტებად (და არა მაგალითად, დამნაშვეებად, ან მებრძოლებად), ამასთან ვითვალისწინებთ, რომელი მედია აქვეყნებს ინფორმაციას ტერორიზმის შესახებ, თუ ეს რუსული წყაროა, მხოლოდ ალტერნატიული წყაროების გადამოწმების შემდეგ ვაქვეყნებთ მასალას” - გვითხრა კვლევისას „ტაბულას“ თანამშრომელმა.

„ნეტგაზეთი“ ხელმძღვანელობს ზოგადი წესებით, რასაც მეტნაკლებად ყველა თემის გაშუქებისას ითვალისწინებს, როგორც კვლევისას გვითხრეს, დაუშვებლად მიაჩნიათ, მაგალითად ტერორიზმის რაიმე სახით რომანტიზება, თუმცა მედიამონიტორინგმა ოდნავ განსხვავებული სურათი აჩვენა.

„ნეტგაზეთის“ შემთხვევაში თვალშისაცემია, რომ თუ ტერორიზმის რომანტიზება მათთვის კატეგორიულად მიუღებელია, როდესაც საქმე ეხება წასულ Isis-ის რიგებში მყოფ საქართველოს იმ მოქალაქეებს, რომლებიც იბრძვიან ერაყსა და ავღანეთში. თუმცა, მასალებზე დაკვირვებამ აჩვენა, რომ „ნეტგაზეთის“ ჟურნალისტები ბოლომდე ვერ აღწევენ თავს თემის რომანტიზებულ ასპექტში გადატანას, მოვიყვანოთ რამდენიმე მაგალითი:

- თუ ვრცელდება ინფორმაცია საქართველოს იმ მოქალაქეების დაღუპვის/დაშავების შესახებ, რომლებიც ტერორისტული დაჯგუფებების წევრები არიან, “ნეტგაზეთი” სათაურშიც და ტექსტშიც იყენებს ფრაზას „ქართველი მეზრძოლი დაიღუპა“ ან „საქართველოს მოქალაქე დაიღუპა“ (ავტ. ლუკა პერტაია, 2016 წ. <http://netgazeti.ge/news/126286/>; <http://netgazeti.ge/news/128418/>; <http://netgazeti.ge/news/128600/> ბოლო ნახვა: 30.06.2017წ.) რაც არასოდეს ხდება სხვა ნებისმიერ ტერორისტზე საუბრისას (სხვა შემთხვევებში გამოყენებულია „ლიკვიდაცია“/“ტერორისტი ლიკვიდირებულია“ და ა.შ.)
- თარხან ბათირაშვილთან დაკავშირებულ მასალებში რამდენჯერმე მოხსენიებულია ეს უკანასკნელი, როგორც „ძლიერი სამხედრო მეთაური“ (ავტ.ლუკა პერტაია, 2016 წ. <http://netgazeti.ge/news/128928/> ბოლო ნახვა 30.06.2017 წ.) ასევე ხაზგასმულია, რომ 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დროს, ის საქართველოს მხარეს იბრძოდა (ავტ.დათო ქოქოშვილი, 2016წ. <http://netgazeti.ge/news/131936/> ბოლო ნახვა: 30.06.2017 წ.)
- სიტყვა „დაიღუპა“ ბათირაშვილთანაც ფიგურირებს ყოველ ჯერზე (თუ, რა თქმა უნდა, ამბავი დადასტურებულ ან დაუდასტურებელ გარდაცვალებას შეეხება, მოგეხსენებათ, ხშირად არასწორი ინფორმაცია ვრცელდებოდა);
- ვრცელი სტატია სირიაში გარდაცვლილი საქართველოს ორი მოქალაქის შესახებ Isis-ის რიგებიდან (ავტ. ლუკა პერტაია, 2016 წ. <http://netgazeti.ge/news/126286/> ბოლო ნახვა 30.06.2017 წ.) სადაც გარდა სუს-ის ინფორმაციისა, გამოყენებულია გარდაცვლილების ოჯახის წევრებისა და ადგილობრივების (პანკისელების) კომენტარები, რაც სტატიას სენტიმენტალურ ელფერს სძენს, ეს კი დაუშვებელია არა მხოლოდ თავად ნეტგაზეთისავე წესების, არამედ, ზოგადად, ტერორიზმის გაშუქების საერთაშორისო რეკომენდაციებისა და სტანდარტების მიხედვითაც.

“ტაბულაში”, ჩვენდა გასაკვირად, რამდენიმე სტერეოტიპული მიდგომა დაფიქსირდა, მაგალითად:

- რამდენიმე ახალ ამბავში ხაზგასმულია მიგრაციის/მიგრანტების საკითხი, რომ ტერორისტი ან ტერორიზმში ექვმიტანილი მიგრანტი იყო, რამაც, შესაძლოა, მიგრანტთა მიმართ (განსაკუთრებით სირიელ მიგრანტთა მიმართ) არსებული ისედაც აგრესიული დამოკიდებულების გაღრმავებას შეუწყოს ხელი (მაგ: <http://www.tabula.ge/ge/story/110143-germaniashi-ert-ert-barshi-afetqeba-moxda-aris-msxverpli>)
- თურქეთში მომხდარი ერთ-ერთი აფეთქების გაშუქებისას აღნიშნულია, რომ ეს ქურთების დასახლებაა, რამაც შესაძლოა ტერორიზმის საფთხე გადაფაროს და აქცენტები ეთნიკურ შუღლზე გადაიტანოს.
- აპელირება ტერორისტის სქესზე - ქვემოთ მოყვანილ სამივე შემთხვევაში აქცენტი გაკეთებულია იმაზე, რომ ტერორისტი მდედრობითი სქესის წარმომადგენელია (<http://www.tabula.ge/ge/story/110639-safrangetshi-16-tslis-gogo-daakaves-romelic-savaraudod-teraqts-gegmaavda>; <http://www.tabula.ge/ge/story/111693-parizshi-terorizmtan-kavshiris-braldebit-3-qali-daakaves>
- ; <http://www.tabula.ge/ge/story/112170-safrangetshi-nicis-teraqtan-kavshiris-braldebit-8-adamiani-daakaves>

IPN-ის მასალებში ერთადერთი თვალშისაცემი „ფრეიმია“ შფოთისა და განგაშის შემოტანა. რედაქცია ტერორისტული აქტების ჩადენის დღეს, დღის განმავლობაში 2-ჯერ ან 3-ჯერ სხვადასხვა ინტერვალთ პატარ-პატარა ახალ ამბებს ხელახლა ანთავსებდა ვებ-გვერდზე, IPN -ზე გამოიკვეთა ერთი არცთუ სახარბიელო ტენდენცია, ტერორიზმის გაშუქებისას ინფორმაციული ღირებულების მქონე სტატიებზე მეტი სივრცე ეთმობოდა მმართველი პარტიის წარმომადგენლების კომენტარებსა და შეფასებებს. აქა-იქ სხვა პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენელთა კომენტარებიც ქვეყნდებოდა, მაგრამ ტერორისტული აქტების შესახებ მმართველი პოლიტიკური ძალის წარმომადგენელთა კომენტარები ბევრად სჭარბობდა სხვა პარტიების წარმომადგენელთა კომენტარებს.

ამდენად გამოიკვეთა სამი ძირითადი „ფრეიმი“, რომელშიც ხვდება ტერორიზმთან დაკავშირებული თემები ჩვენი კვლევის ობიექტების პალტფორმებზე: IPN-ის შემთხვევაში ესაა ტერორიზმის შეფასების საბაზით მმართველი პარტიის წარმომადგენლების წინა პლანზე წამოწევა; “ნეტგაზეთის” შემთხვევაში Isis-ის რიგებში მყოფი საქართველოს მოქალაქეების შესახებ მასალებში ტერორიზმის რომანტიზებულ „ფრეიმში“ მოქცევა;

“ტაბულას” შემთხვევაში კი რამდენიმე ტერორიზმთან დაკავშირებული მასალა, ცალსახად, და ეთნიკური და გენდერული „ფრეიმით“ იყო მოწოდებული, რამაც, კიდევ ერთხელ აღვნიშნავთ, გაგვაკვირვა, რადგან “ტაბულას” რედაქცია და მენეჯმენტი სწორედ იმითაა ცნობილი, რომ თავად ებრძვის მსგავსი ტიპის სტრეოტიპულ მიდგომებს.

დასკვნა

კვლევის შედეგად ნაწილობრივ დადასტურდა საწყის ეტაპზე ჩამოყალიბებული ჰიპოთეზა იმის შესახებ, რომ ქართული მედიაში, კერძოდ ჩვენ მიერ შერჩეულ ონლაინ გამოცემებში (netgazeti; tabula;ipn) სათანადო ყურადღებას არ უთმობენ და არ ითვალისწინებენ ტერორიზმის გაშუქების საერთაშორისო სტანდარტებს.

კვლევამ აჩვენა, რომ გაშუქება ფრაგმენტულ და ქაოტურ ხასიათს ატარებს და ძირითად შემთხვევებში მოკლე ახალი ამბებით შემოიფარგლება. გამონაკლისს წარმოადგენს “ნეტგაზეთში” გამოქვეყნებული რამდენიმე ვრცელი სტატია და რეპორტაჟი.

„ფრეიმინგის თეორიით“ საკითხის კვლევამ გამოკვეთა რამდენიმე ძირითადი „ფრეიმინგ“, რომლითაც ტერორიზმი შუქდება ქართულ მედიაში. ამდენად, კიდევ ერთხელ დადასტურდა, რამდენად ვალიდურია „ფრეიმინგის თეორიის“ გამოყენება და რამდენად ეხმარება ის მკვლევარს, სხვა ჭრილში დაინახოს და გაანალიზოს საკვლევი თემა.

კვლევამ დაადასტურა რამდენიმე ძირითადი ვარაუდიც, მაგალითად: მეტი ყურადღება ეთმობა ე.წ. განვითარებულ ქვეყნებში მომხდარ ტერაქტებს, ტერორიზმის გაშუქებისას ჟურნალისტურ მასალებში წყაროებად რიგითი პოლიტიკოსების შეფასებები, თვითმხილველსა და სამართალდამცავზე 3-ჯერ მეტი სიხშირითაა გამოყენებული.

კვლევის ძირითადი მიგნებები

- ქართული ონლაინ მედიისთვის(ჩვენი კვლევის ობიექტებისთვის) უფრო საინტერესოა განვითარებულ ქვეყნებში მომხდარი ტერორისტული აქტები;
- ქართული ონლაინ მედია ნაკლებად ინტერესდება დანარჩენ მსოფლიოში ტერორიზმის კუთხით არსებული მდგომარეობით, მეტიც იქ მომხარი ტერორისტული აქტების თითქმის 2/3 საერთოდ არ შუქდება;
- ჩვენი კვლევის ობიექტების შემთხვევაში თვალშისაცემია ანალიტიკური სტატიების დეფიციტი;
- ჩვენი კვლევის ობიექტები მეტ სივრცეს უთმობენ პოლიტიკოსების განცხადებებს ტერაქტის შესახებ, ვიდრე ექსპერტთა ცოდნასა და გამოცდილებაზე დამყარებულ მოსაზრებებსა და არგუმენტირებულ მსჯელობას, იმის თაობაზე, საერთოდ, რა მოვლენაა ტერორიზმი და როგორ უნდა ებრძოლოს მას მსოფლიო; ეს ტენდენცია ძირითადად IPN-ის შემთხვევაში გამოვლინდა
- მიუხედავად მოლოდინისა, არ გვხვდება რელიგიური სტერეოტიპები, რაც ცალსახად კარგია, თუმცა გვხვდება საკითხის ეთნიკურ, ან გენდერულ ჭრილში გადატანა; ეს უკანასკნელი ტენდენცია ძირითადად “ტაბულაში” დაფიქსირდა
- ხდება ტერორიზმის რომანტიზება, თუ საქმე ეხება საქართველოს მოქალაქეებს (იგულისხმება ტერორისტთა რიგებში მყოფი ადამიანები); ეს ტენდენცია უფრო “ნეტგაზეთის” პუბლიკაციებში გამოვლინდა
- იმ დროს როდესაც მედიამკვლევარები მსჯელობენ საერთოდ გააშუქონ თუ არა ტერორიზმთან დაკავშირებული ამბები, ჩვენი კვლევის ობიექტებს განსაზღვრულიც კი არ აქვთ დრის წესრიგი და ტერორისტული ორგანიზაციების მიერ შეთავაზებულ დღის წესრიგს მიჰყვებიან (ვგულისხმობთ იმას, რომ საკუთარი ინციატივით არ შედიან თემის ღრმა პერიპეტივებში, არ მსჯელობენ, არ აანალიზებენ, აშუქებენ მხოლოდ ზედაპირზე მოტივტივე ტერაქტს, ტერორს, შიშს, მსხვერპლსა და პოლიტიკოსების არაფრისმომცემ განცხადებებს).

რეკომენდაციები:

- ✓ მედიასამუშაოებებმა უნდა შეიმუშაონ მკაფიოდ განსაზღვრული წესები, რომლითაც იხლმმღვანელებენ ტერორიზმის გაშუქებისას;
- ✓ სასურველია, თემებს, რომელიც ტერორიზმს უკავშირდება სპეციალურად მომზადებული ჟურნალისტი უძღვებოდეს;
- ✓ მოერიდონ მსხვერპლის მდგომარეობით სარგებლობას და მაქსიმალური სიფრთხილით მოეკიდონ მასთან ურთიერთობას, აგრეთვე მისი, როგორც ინფორმაციის წყაროდ გამოყენებას;
- ✓ ტერორიზმს უნდა ჩამოაშორონ სენსაციურობისა და სკანდალურობის ელფერი;
- ✓ მაქსიმალურად მოერიდონ ტერორისტების წყაროდ გამოყენებას, რადგან ამით ხელს უწყობენ მათსა და მკითხველს/მაყურებელს შორის უშუალო კონტაქტს;
- ✓ კატეგორიულად მოერიდონ თემის რომანტიზებას, ტერორისტთა ისტორიების გაადამიანურებასა და გასენტიმენტალურებას;
- ✓ ტერორისტულ ორგანიზაციებში მყოფ საქართველოს მოქალაქეებზე წერისას გამოიყენონ იგივე მიდგომები, რასაც სხვა ნებიესმიერი ტერორისტის შესახებ წერისას გამოიყენებდნენ;
- ✓ მოერიდონ დაუდასტურებელი ინფორმაციის გავრცელებას ტერორიზმთან დაკავშირებით;
- ✓ არ დაუშვან ტერორისტთა მოწოდებების/მიმართვის/მუქარის ტირაჟირება, რადგან ამ გზით, თავისდაუნებურად, ხელს უწყობენ ტერორისტულ ორგანიზაციებს მიზანს და საზოგადოებაში პანიკასა და შიშს ნერგავენ;
- ✓ მოკლე ახალი ამბების პარალელურად დროდადრო იმუშაონ ტერორიზმთან დაკავშირებულ ანალიტიკურ მასალებზეც. ასეთ მასალებში დიდი დრო და ადგილი დაუთმონ უსაფრთხოების ექსპერტებს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. მერაბურუშაძე - „გლობალიზაცია – გლობალური ტერორიზმის საფრთხე“ (რედ. მამიაებრაღიძე, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი, 2007 წ.)
2. მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი (თბილისი, 2009 წ.)
3. საზოგადოებრივი მაუწყებლის ქცევის კოდექსი (თბილისი, 2006 წ.)
4. საქართველოს ჟურნალისტური ეთიკის ქარტია - „ტერორიზმთან დაკავშირებული თემების გაშუქება“ (სახელმძღვანელო წესები, თბილისი, 2015 წ.);
5. ენდრიუჰეივუდი - „პოლიტიკური იდეოლოგიები: შესავალი კურსი“ (მთარგმნ.: თამარბაკურაძე დასხვ.; რედ.: ლაშაბერაია, ზეინაბსარაძე) მე-3 გამოცემა, გამომცემლობა „ლოგოსპრესი“, თბილისი 2004 წ.)
6. ვასილ რუბაშვილი „ტერორიზმის პრობლემასაერთაშორისო ორგანიზაციებში“ („ახალიაზრი“ №1 (7)- 2003 წ.);
7. ვალერ მელიქიძე - „მსოფლიო პოლიტიკის გლობალიზაცია: სალექციო კურსის სოც. მეცნ. მაგისტრატურისათვის“ (მთ. რედ.: მარინე ჩიტაშვილი, ენობრ. რედ.: ლიაკაჭარავა) - სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი, თბილისი, 2006 წ.);
8. Politicians, Journalists, and the Stories that Shape the Political World - Kathleen Hall Jamieson and Paul Waldman; 2004).
9. Creswell, J., & Plano Clark, V. (2007). Designing and Conducting Mixed Methods Research
10. Isadore Newman & Carolyn R. Benz, Qualitative-quantitative Research Methodology: Exploring the Interactive Continuum, 1998
11. Anat Shoshani & Michelle Slone - „The drama of media coverage of terrorism: Emotional and attitudinal impact on the audience“ (Studies in conflict & terrorism“ 2008 წ.) ;

12. Jamie Doward - „Media coverage of terrorism “leads to further violence” (The Guardian -2015წ.);
13. Jason Burke- “How the changing media is changing terrorism “(The Guardian - 2016წ.);
14. Marty Rudoy - “The Media Must Stop Encouraging Terrorists”(The Huffington Post - 17.07.2016);
16. BBC editorial guidelines – war, terror and emergencies;
17. Dart Center for Journalism and Trauma;
18. Canadian Media Journal of Communication (CJC) - Media Coverage of Acts of Terrorism: Troubling Episodes and Suggested Guidelines - Raphael Cohen(University of Haifa)2005 წ.)
19. მოხელისსამაგიდოლექსიკონი / გაეროსგანვითარებისპროგრამა; [შემდგ.: სამსონურიდიადასხვ.; რედ.: ვაჟაგურგენიძე] - თბ., 2004 - 483გვ.: ცხრ.; 24სმ. - (საჯარომოსამსახურისბ-კა)
20. საქართველოსსახლისსამართლისკოდექსი(მუხლი 323).
21. პოლიტიკურიდეოლოგიები: შესავალიკურსი / ენდრიუჰეივუდი; [მთარგმნ.: თამარბაკურაძედასხვ.; რედ.: ლაშაბერაია, ზეინაბსარაძე]. - მე-3 გამოც. - თბ.: ლოგოსპრესი, (2004. - 432გვ.)
22. მაისაიავახტანგ. თანამედროვეისლამისროლიმსოფლიოგეოპოლიტიკაში: (რეგიონულიპროცესებისმაგალითზე), – ფრიდრიხბერტისფონდი
23. ჭაბაშვილი, მიხეილ, უცხოისტყვათალექსიკონი / შეადგინა [დაწინასიტყვ. დაურთო] მიხეილჭაბაშვილმა. - მე-3 შესწ. დაშევს. გამოც. - თბ. :განათლება, 1989
24. ეკონომიკისა და მშვიდობის ინსტიტუტი, გლობალური ტერორიზმის ინდექსი (2016 წ.)
<http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2016/11/Global-Terrorism-Index-2016.2.pdf>

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Social and Political Faculty

Nato Lezhava

Peculiarities of reflections terrorism in Georgian online media

Mass Communication and Media Studies

The Thesis Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of
Master of Mass Communication and Media Study

Head: Magda Memanishvili -

Doctor of Journalism ; TSU Assistant Professor

Tbilisi

2017